

Yaşasın Emekçi Kadınların Örgütlü Mücadelesi

Rosa Luxemburg

Nadejda
Krupskaya

Clara Zetkin

Şan Olsun Komünizme Adanmış Yaşamlara

Alexandra Kollantai

Barruri Dolares

Yeni Evrede Mücadele Birliği / Özel Sayı:268/ Mart 2007 / Sahibi: Yeni Dönem Yayıncılık Bas. Dağ. Eş.
Hiz. Tan. Org. Tic. Ltd. Adına : Gülnaz YILDIRIM / Adres: Sofular Mah. Sofular Cad. No: 52/3 Fatih-
İSTANBUL / Tel-Fax: 0 212 531 44 83 / Sor. Yazı İşleri Müdürü: Gülnaz YILDIRIM / Baskı Yeri: Ser
Matbaacılık / e-mail: emekcikadinlar@yahoo.com

21.yy.a girerken hala dünyanın büyük çoğunluğunda kadının köleliği, ezilmesi ve sömürülmesi devam ediyor.

Peki, uygarlığın geldiği bu aşamada kadının toplumdaki ikincil yerini belirleyen, erkeğe bağımlılığını, köleliğini derinleştiren şey nedir? Emekçi kadın tüm yaşamı boyunca ezilerek, sömürülerek, yüzyıllar öncesinden miras kalan kaderine boyun eğmek zorunda mı? Ve kadının üzerindeki aşağılayıcı toplumsal baskı gücünü nereden alır?

Kadının toplumdaki hak eşitsizliğini, ikincil durumunu; onu doğuştan, cinse özgü özellikleriyle, erkekten eksik yaratıldığıyla açıklayabilir miyiz? Aile içindeki durumunu; onca emeği karşılığında gördüğü baskıyı, şiddeti, babasının, abisinin veya kocasının kabalığıyla, anlayışsızlığıyla açıklamak yeterli midir? Yoksa “saygın” bilim adamlarının kadının beyni ile erkek beyni arasındaki ağırlık farkından dolayı, kadının erkekten daha yetersiz, daha kavrayışsız olduğunu ispat etmeye çalışan araştırma sonuçlarına mı ikna olalım? Bu ve buna benzer tüm safsatalar egemen sınıfların yüzyıllardır kadın üzerindeki sömürüyü devam ettirebilme çabasının ürünüleridir.

Kadının köleliğini, uğradığı çift yönlü sömürünün nedenlerini böyle koyamayacağımızdan, kurtuluşunu da sınıflı toplum altında toplumun uygarlaşmasına, bilimin-kültürün gelişmesine, bireylerin eğitimine bağlayamayız. Bir toplum ne kadar uygarsa, bilimsel-kültürel gelişme düzeyi ne kadar yüksekse kadın da o derece özgür olmuyor. Tersine, özel mülkiyete dayalı sınıflı toplumlarda, bilim-kültür, eğitim gibi üst yapı kurumları, kadın üzerindeki çok yönlü sömürünün başka biçimler alarak devam etmesinin araçları haline dönüşebiliyorlar.

Bugün, içinde yaşadığımız toplumda kadının durumuna daha yakından bakabilmek için geriye gitmemiz gerekiyor. Çünkü biliyoruz ki, kadının köleliği, erkeğe bağımlılığı, insanlığın ilk doğuşundan değil, toplumsal gelişmenin belli bir aşamasında oluşmuştur.

İlkel Komünal Toplum

Kadının toplumdaki konumu, o toplumun içinde bulunduğu üretim ilişkileri ve bu üretim ilişkilerine denk düşen mülkiyet biçimi tarafından belirlenir. Özel mülkiyetin bilinmediği, insanların henüz kabileler halinde yaşadığı ilkel komünal toplumda kadınla erkeğin eşitsizliği sözkonusu değildi. Hatta topluluk içerisinde erkekten daha üstündü. İnsanlar, o dönemde doğada buldukları taş, sopa gibi ilkel aletlerle avcılık yaparak ve yabancı otları toplayarak beslenirlerdi. Kadının çocuk doğurması, topluluk yararına çalışmasını çok kısa bir süre kesintiye uğrattırıyor, sonrasında yine topluluğun diğer üyeleriyle birlikte geçim araçları sağlama faaliyetine girişiyordu. Kadının çocuk doğurduğu zamanlarda geride kalıp daha çok yabancı ot, meyve vs. toplaması zamanla onu, bitkileri tanıma ve ilkel aletlerle tarım yapabilme konusunda geliştirdi. Kadının tarımda uzmanlaşması, yabancı bitkilerin sırlarını çözebilmesi, topluluğun beslenmesini, her zaman rastlantıya bağlı olan avdan daha çok güvence altına alıyordu. Böylece cinse dayalı ilk iş bölümü kendiliğinden oluşmuş oldu.

Toplumsal üretimdeki bu ilk doğal işbölümünde, kadının faaliyeti birincil önemdeydi. O hem yaşamsal ihtiyaç olan beslenmeyi, hem de doğurganlığından dolayı soyun devamını güvence altına alabiliyordu. Erkekler sürekli av peşinde olduklarından, topluluğun bakımı, doğa koşullarından korunması için barınma, giyinme ihtiyaçlarını da yine kadınlar karşılıyordu. İlkel komünal toplumda, toplumsal üretimin merkezinde kadın vardı. O esas üreticiydi. Kadının tarımla uğraşması onun entelektüel açıdan da gelişimini sağladı. Kadın, şifalı otların sırrını, insanlığın iyileştirilmesinde kullanabiliyordu. Ekim ve hasat zamanını biliyor ve o karar veriyordu. O dönemde bilgi, erkek tarafından saygı duyulan ve korkulan bir şeydi. Üremenin seyrek olduğu yabancı koşullarda kadının anneliğine ayrıca değer verilir, annelik kutsal sayılırdı. Kadın yaşamın ana kaynağı idi. İlk çağlardaki toplumların ilk tanrıları bu yüzden

dişi cins olmuştur. Kadının sadece anneliği değil, esas olarak üretimdeki konumu ona, yalnızca topluluk içerisinde saygınlık ve üstünlük sağlamıyor, yönetimde de söz sahibi olmasını sağlıyordu. Elde edilen ürünün eşitçe paylaşılması, geleneklerin korunması, topluluğun bir arada tutulmasında kadın etkin rol alıyordu. Aynı zamanda ilkel komünal toplumda soy takibi babadan değil, anadan yapılırdı. Yani çocuğun babasının değil, anasının kim olduğu önemliydi. Bu nedenle, yüzyıllarca süren bu düzene ana-erkil düzen denildi.

İnsan emeğinin üretkenliği arttıkça, toplumun maddi yaşamı da bu ölçüde değişti ve karmaşıklaştı. Üretim aletlerinin gelişmesi, tarım ve avcılıkta ustalaşma (yerleşilen arazinin niteliğine bağlı olarak), ikinci toplumsal işbölümünü getirdi; tarım ve hayvancılık iki ayrı uğraş olarak birbirinden ayrıldı. Dağlık arazide yerleşen kabileler daha çok hayvancılıkla; düzlük, ekilebilir, açık arazide yerleşenler ise ziraat yaparak geçim araçları sağlıyorlardı. Tarımla hayvancılığın ayrılmasının yanı sıra madenlerin işlenmesi, çanak, çömlek yapımının, dokumacılığın öğrenilmesi, ilkel komünal toplumun yaşamında yavaş ama köklü değişikliklere sebep oluyordu. Üretim araçlarının gelişmesi, üretimin artmasına, bu artış da topluluğun tüketebileceğinden fazla ürünün elde birikmesine yol açıyordu. Tarımla uğraşılacak kabilelerde ise evcilleştirilen hayvan sürüleri gitgide çoğalıyordu. Üretimdeki bu artış daha fazla işgücü gerektiriyordu. Kabileler arası savaşlarda o güne kadar öldürülen ya da kardeş olarak topluluğa kabul edilen, komşu kabilenin üyeleri bu işgücü gereksinimini karşılamak üzere köleleştirildiler.

Önceleri topluluğa ait olan artı-ürün, üretim araçları ve köleler yavaş yavaş kabile şeflerinin ve artık tarımda, avcılıkta, savaşta kullanılan alet ve avadanlıkları üreten ve kullanan, hayvancılıkta sürüleri çoğaltan, kısacası üretimde daha etkin olan erkeğin elinde toplanmaya başlamıştı. Ve yavaş yavaş ortaklaşacılık yerini ekonomik sistem olarak özel mülkiyete bırakıyordu. Bu aşamadan sonra toplumsal ilişkiler, özel mülkiyeti elinde tutanlar lehine yeniden düzenlendi... Tüm zenginliği elinde biriktiren erkeğin, mirasını

kendi çocuğuna bırakma isteği, soy takibinin anadan değil babadan yapılmasını; bu da ana-erkil düzenin yerine babalık hukukunun tanındığı ata-erkil düzeni getirdi.

Böylece kadının binlerce yıl hüküm sürdüğü, ortak mülkiyete dayalı ilkel komünal toplumun tüm ekonomik ve toplumsal dayanakları ortadan kalkmış oldu. Geçim araçlarının sağlanması artık, üretimde belli bir kas gücü gerektiren erkeğin işi olmuştu. Böylelikle kadın toplumsal üretimden uzaklaştırılmış, çalışması; evin düzeni ve çocukların bakımı ile sınırlanmıştı. Özel mülkiyetin ortaya çıkışının sonuçlarından biri de, kabilenin ortak ekonomisinin yerine karı-koca ailesinin geçmesi oldu. Toplumdan yalıtık bu bireysel ev ekonomisinde, çocukların bakımı, evin düzeninin sağlanması artık kamusal bir iş değildi. Toplumun geri kalanını ilgilendirmiyordu. Dolayısıyla kadının ev içindeki emeği de toplumsal üretken emek değildi. O sadece önemsiz, ikincil bir destekti. Kadının emeğinin toplumsal önemini yitmesi, onu, değersizleştirdi, bütün değerlerin yaratıcı olan erkeğin, basit bir uzantısı haline getirdi.

“Analık hukukunun yıkılışı, kadın cinsinin büyük tarihsel yenilgisi oldu.

Evde bile, yönetimi elde

tutan erkek oldu; kadın aşağılandı, köleleştirdi ve erkeğin keyif ve çocuk doğurma aleti haline geldi.” der

Tarihte bugüne kadar çeşitli kölelik biçimleri yaşandı ve ortadan kalktı: Kölelik ve toprak köleliği. Fakat tarihte ilk köle olan kadının köleliği, varlığını günümüze dek devam ettirdi...

Engels. Kadının erkek tarafından baskı altına alınması

bir bakıma en baştaki cins dayalı işbölümünün bir sonucu oldu. Bu iş bölümü mükemmelleştikçe kadının ev köleliği de o derecede arttı. Evin dışındaki bütün üretici çalışma erkeğe, evdeki ocağın başıda kadına düştü. Kadın, erkeğin baş hizmetçisi, özel mülkü durumuna geldi.

Köleci Toplum

Emek üretkenliğinin hızla artması, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin yanı sıra insan üzerindeki mülkiyeti de ortaya çıkardı. İnsanın insan üzerindeki sömürüsünün sonucu olarak kölecilik, bir toplumsal ekonomik sistem olarak yerleşti. İlk köleleştirme daha ilkel komünal toplumun son döneminde de vardı. Ama bunlar yine topluluğa aitti. Sonradan kabilenin ileri gelenleri, şefleri, topluluğun diğer mülklerini de, kölelerini de ele geçirdiler. Aynı zamanda büyük toprakların ve üretim araçlarının sahibi de olan bu efendiler, köle emeği sayesinde, kendileri çalışmadan servet biriktirdiler. Böylece insanlık tarihinde ilk defa toplum; üretim araçları karşısındaki durumuna göre karşıt iki sınıfa bölünüyordu. Köleler de dahil, tüm üretim araçlarını elinde tutan bir avuç zengin köle sahibi efendi ile üretim araçla-

rından yoksun, çalışmasıyla ortaya çıkan; tüm artı-ürünü efendisine bırakmak zorunda kalan köleler...

Üretim aletlerinin gelişmesiyle üretim de çeşitlenmişti. Esas geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığın yanı sıra el zanaatları bu dönemde iyiden iyiye gelişiyor; dokumacılık, çömlekçilik, deri işlenmesi, süs eşyası yapımı gibi işler birer meslek haline geliyordu. Artık zanaatçının ürünü eskiden olduğu gibi topluluğun gereksinimlerini karşılamak için değil, eşdeğeri olan herhangi bir başka ürünle değiştirilmek üzere, yani pazar için yapılıyordu. Böylece zanaatçının ürününü pazarda değiştirme işini

üstlenen, üretime hiçbir katkısı olmadığı halde bu değişimden kar elde eden tüccarlar ortaya çıktı. Toplumsal gelişmenin bu aşamasında, köleler ve köle sahiplerinin yanı sıra; ne köle ne de köle sahibi olan özgür yurttaşlardan oluşan zanaatkarlar ve tüccarlar sınıfı vardı. Ancak ekonomi-

nin temeli köle emeğine dayandığından bu ekonomik sisteme köleci toplum denildi.

Zanaatın, dolayısıyla da ticaretin büyümesiyle, tarım ve hayvancılık toplumdaki önemini yitirdi. Bu işlerle uğraşmak değersiz, köle işi olarak görüldü. Savaş esirlerinin ya da kabilesi dağılmış, yi-

kıma uğramış topluluk üyelerinin oluşturduğu köleler, sadece bir lokma ekmek karşılığında, en ağır, en tehlikeli işlerde çalıştırıldılar, daha çok çalışmaları için sürekli, işkenceye ve baskıya maruz kaldılar.

Bu dönemde kadının durumu ait olduğu sınıfa göre belirlendi. Köle kadın tıpkı köle erkek gibi değersiz, alınıp satılan efendisine aitti. Efendisi isterse kesintisiz ağır bir çalışmayla iş gücü olarak kullanır, isterse öldürebilirdi. Kadınla-erkek arasındaki eşitlik uğradıkları zulüm ve sömürü bakımından yalnızca köle sınıfı içinde vardı. Ama o, efendileri tarafından ayrıca cinsel sömürüye uğradığı için "ezilenlerin ezileniydi". Köle kadın kendi sınıfıyla birlikte toplumdaki bütün maddi değerlerin üreticisi olduğu ve yine anne olduğu halde, tüm kölecilik tarihi boyunca sınıfının kaderini paylaştı. Köle sahibi sınıfın kadınlarının ise; köle kadınlara göre hakları, ayrıcalıkları vardı ama onlarda tamamen evin efendisinin, yani babalarının ya da kocalarının himayesi altında asalakça yaşamlarını sürdürdüler. Bütün faaliyetleri, evin hizmetçisi olan köleleri denetlemek, çocuk doğurmak ve süslenmekti.

İlkel komünal toplumda kadın eşini seçmekte tamamen özgürdü. Özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla, toplumun ekonomik birimi haline gelen bireysel ailenin niteliğinden dolayı kadına eş seçimi konusunda fikri sorulmaz oldu. Çünkü artık evlilikler, mülkiyet ilişkileri temelinde gerçekleşmeye başlamıştı. Kimin kiminle evleneceğine, kadınla erkeğin arasında gelişen aşk duygusu değil, soylu ailelerin çıkarları karar veriyordu. Erkek, mirasını kendi öz çocuklarına bırakacak olduğundan, kadından sıkı bir bağlılık isteniyor, sadakatsizliği ağır bir şekilde cezalandırılıyordu. Karı-koca evliliğinde sadakat yalnız kadın için gerekliydi, erkek her zaman çok eşli olabilir, eşini rahatlıkla aldatabilirdi.

Toplum bir kez köleler ve efendiler olarak sınıflara bölünmüştü. Bu aşamada sömürülen, ezilen köleler sınıfını baskı altında tutacak, onu yasalarla güvence altına alacak, toplum karşısında insanın insanı sömürmesini en doğal mülkiyet hakkı olarak kutsayacak kurum; devlet oluştu. Demek ki ilk devlet, köle sahibi efendinin,

kölelerini ve toplumun geri kalan mülksüz tabakalarını baskı altında tutabilme, hükmetme ihtiyacından doğdu. “Devlet topluma dışarıdan zorla kabul ettirilmiş bir güç değildir. Devlet, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasındaki ürünüdür; bu, toplumun önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz-karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözülmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. İşte toplumdaki doğan, ama onun üstünde yer alan ve git gide ona yabancılaşan bu güç devlettir.” (Engels) Köleci devlet de, devlet yönetimine ait tüm kamu işleri, köle ve büyük toprak sahibi soylu efendilerin oldu. Toplumsal üst yapı, köle emeğine dayanan ekonomiye göre düzenlendi. Çıkarılan yasalar, verilen cezalar, ilkel komünal toplumun geleneklerindeki gibi topluluğun çıkarlarını korumuyordu. Yalnızca servet büyüklüklerine göre efendileri koruyor ve özel mülkiyet karşı işlenen suçları ağır bir şekilde cezalandırıyordu. O dönemden günümüze kadar gelen, Babil Kralı Hammurabi yasaları köle sahibi efendiyi kölelere karşı koruyan ilk yazılı yasadır. Bugünkü burjuva hukukunu temelini biçim olarak değilse de öz olarak Hammurabi yasaları oluşturur; mülk sahibinin ve özel mülkiyet düzeninin korunması, mülk sahibi olan azınlığın, mülksüz olan çoğunluktan korunması için toplumdan yalıtılmış, silahlı bir kamu gücünün, polis kurumunun oluşmasını sağladı. “...polis, devlet kadar eskidir.” (Engels)

Köleci toplumda her türlü çalışma toplumun çoğunluğunu oluşturan kölelerin işiydi. Ancak üretim araçlarındaki gelişme karşısında köle emeğinin üretkenliğinin düşüşü ve köle emeği ile ortaya çıkan zenginlikten kölenin hiçbir biçimde faydalanamıyor oluşu, köleciliğin çözümlenmesini doğuruyordu. Bu yüzden, verimsiz olan köle emeğinin artırılması için dizginsiz bir şiddet ve baskı uygulandı. Öyle ki belli bir aşamadan sonra kölelerin çalışmasının gözetlenmesi, onların baskı altında tutulması, bu baskı ve şiddetten dolayı sık sık patlak veren köle isyanlarının bastırılması, köle emeğini eskisi gibi karlı olmaktan çıkarmıştı. Böylece köleci devletler birer birer yıkılıyor, yerine toprakta çalışan köylünün emeğine dayalı feodal sistem geçiyordu. Tarihte ezenle ezilen arasındaki ilk sınıf sa-

vaşımı, köleler ve köle sahipleri arasında yüzyıllarca devam etti. Sonunda köleler, köleliklerinin temeli olan özel mülkiyet sistemini değiştiremedilerse de -ki o dönem bunun koşulu yoktu- toplumsal gelişmenin önünün açılmasına katkı sağladılar.

Feodal Toplum

Feodalizm de azat edilmiş köle, toprak sahibinin gösterdiği bir parça toprağı kendi hesabına işleyebiliyor, karşılığında ise ürünün bir kısmını toprak sahibine (hibe) bırakıyordu. Geri kalan zamanda ise beyin tarlalarında angarya olarak ırgatlık yapmak zorunda kalıyordu. Serf-köylü artık köle değildi. Kendi hesabına işlediği bir karış toprağı, ailesi ile oturabileceği bir evi olmasına rağmen, yine de her bakımdan feodal beye bağımlıydı. Beyin her türlü angaryasına boyun eğmek, her işini karşılıksız yapmak zorundaydı. Feodal toplumda asıl geçim kaynağı topraktı. Büyük topraklar, bu toprağı işlemek için kullanılan hayvanlar ve araçların tümü beye, yani feodal toprak sahibi zengin sınıfa aitti. Köylü kendi toprağını işlemek için bunları beyden ödünç alırdı. Çok ender durumda üretim araçlarına sahip olabilirdi.

Bu dönemde köylü kadın, kocası gibi toprakta çalışır, toprak sahibi feodal efendisinin angarya işlerini görürdü. Feodal toplumda yalnızca büyük toprak sahibi beyler ve onların ailesi saygı görür, köylüler aşağılanırdı. Köylü kadın da gece-gündüz çalışmasına rağmen toplumda saygı görmedi, hep aşağılandı. Kadınla erkek arasında, tıpkı kölelikte olduğu gibi sömürü bakımından çok fark yoktu. Bu yüzden kadımla erkek dayanışma içinde çalışırlardı. Ama, toplumda her türlü haktan yoksun köylü erkek, karısı ve çocuklarının üzerinde efendiydi. Özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla yerleşen bireysel ev idaresi, köylü erkeğin karısı ve çocukları üzerindeki egemenliğini güçlendirdi. O isterse karısını evinden kovabiliyor ya da dövabiliyordu, bu onun kocalık hakkıydı. Yani köylü kadının bu dönemde iki efendisi vardı; hem toprağında çalışmak,

hiçbir şeye ses çıkarmadan boyun eğmek zorunda olduğu toprak beyi, hem de evde hizmet etmekle yükümlü olduğu kocası...

Feodal toplumda, beylerin, şövalyelerin karılarının durumu da pek parlak değildi. Bu kadınlar toplumda saygın yerdediler ama tüm yaşamları evin idaresi ve çocuk doğurmaktan öteye geçemiyordu. Kocalar yine evin efendisiydi ve karısının üzerinde sınırsız

haklara sahipti. Örneğin, onu kovabilir, bir manastıra kapatabilir, öldürebilir ve hatta bir başkasına hediye edebilirdi. Bu çağlarda şiire kaynaklık eden şövalye aşkları ise evdeki eşlere duyulan aşk değil, başka kadınlara duyulan "imkansız" aşklardı. Evlilikler ya ünvanlarının ya da toprakların birleştirilmesi üzere yapılır, kadının ve hatta çoğu durumda erkeğinde fikri sorumluzdu.

Toprak beylerinin ve oğullarının, yalnız kendi eşleri üzerinde değil, boyunduruk altında tuttıkları köylülerin karıları, kızları üzerinde de sınırsız hakları vardı. Eğer köylü kadınlardan birine sahip olmak isterse, olabilir, bu kadının kocasını köyden kovabilir ya da öldürebilirdi. Kadın için acı ve zulüm dolu bu çağlarda bazı yerlerde feodal beyin "ilk gece hakkı" vardı. Yani gelin evlendiği ilk geceyi bağlı bulunduğu toprak beyiyle geçirmek zorundaydı. Çok sonraları bu hak aynı vergiye dönüştürüldü. Bunda elbette ayaklanmaların çok büyük bir etkisi vardır.

Feodalizmde ekonominin temelini esas olarak serf köylünün emeği oluştursa da, zanaat ve ticarete hızla geliyordu. Zanaatın ve ticaretin gelişmesi kentleri oluşturdu. Kentler daha çok sabit pazar yerlerinin olduğu, yol kavşaklarında, su kenarlarında kuruldu. İlk önce kentlerde neredeyse yalnızca tüccarlar ve zanaatkarlar yaşıyordu. Kentteki kadının yaşamı kırdan tamamen farklıydı. Kentteki zengin tüccarların karıları, toplumda kocalarından bağımsız hiçbir iş yapamadıklarından sadece "kadın" olmak zorundaydılar. Bunlarında diğer zengin sınıfa mensup kadınlar gibi üretken olmayan asalakça bir yaşamları vardı. Tüccar koca, evin reisi, ailenin tek gelir kaynağı idi.

Kentlerde zengin tüccar karılarının aksine, zanaatkar sınıfın kadınları, kızları çalışıyor, üretiyordu. Çünkü zanaatçı ne kadar kısa sürede, ne kadar çok meta üretirse o kadar çok kazanabilirdi. Diğer zanaatkarlarla rekabet edebilmek için karısının-çocuklarının yardımına ihtiyacı vardı. Ailesinin yardımının yetmediği durumlarda çiraklar yetiştiriyordu. Zanaatçılık geliştikçe, aralarındaki ilişkileri düzenlemek, daha çok da rekabet kurallarını belirlemek için, kendi zanaatkar örgütlerini, loncaları kurdular. Zamanla (12. ve 14.yy.) kadın emeği zanaatçılıkta öylesine gelişti ki, kadının hakim olduğu loncalar ve kadın mesleği sayılan işler vardı. Dokumacılık, dantelcilik, şerit yapımı, çorapçılık işlerinde daha çok kadınlar çalıştı. Kadın zanaatkarlar ustalaştıkça ve ustalaştığı alan çeşitlendikçe, loncalarda da kadın üye sayısı çoğaldı. 14.yy'da İngiltere'de 500 loncanın 495'inde erkek kadar kadın üye de vardı. Sonunda erkek

lonca üyeleri, kadın lonca üyelerinin bazı haklarını kısıtlayan kararnamele çıkartmak zorunda kaldılar.

Bu arada kentler, angarya beyinin zulmünden kaçanlarla doluyordu. Özellikle kocaları savaşta ölmüş yalnız kadınlar çocuklarını beslemek için kentlere göçüyorlardı. Çalışacak bir yer bulamadıklarında ise vücutlarını satarak para kazanmaktan başka çareleri kalmıyordu. Fuhuş o derece yaygındı ki, bu işi yapanlar kentlerde kendi loncalarını kurmuşlardı. Bu loncaların üyesi olmayan fahişeler sıkı bir takibata uğruyorlardı.

Zanaatçı sınıfın kadınları toplumda üretken faaliyet içinde olduklarından tüccarların karılarından da, aristokrat kadınlardan da farklıydı. O üretimde söz sahibiydi, loncalarda erkek üyelerle eşit haklara sahipti. Erkek zanaatkarlarla eşit değerler üretmesi toplum içinde yerleşmiş, kadına yönelik baskıyı biraz yumuşatsa da, tamamen ortadan kaldırmıyordu. Çünkü kadın, henüz üretimde bağımsız değil, kocasının yardımcısı durumundaydı. Yine tüm üretim araçlarını kocasının mülküydü. Zanaatçı kadın, kocası öldükten sonra ünvanını devralabiliyordu ama işine devam edebilmesi için kalfalardan biriyle evlenmesi gerekiyordu. Üretici çalışmasından dolayı toplum içindeki konumu görece iyi olsa da, ev içindeki durumu diğer kadınlardan hiç de farklı olmadı. Yine evin idaresini, çocukların bakımını üstlenmek, kocasına hizmet etmek zorundaydı. Toplumdaki bütün zenginliklerin ana kaynağı erkekti, kadın ne kadar çalışırsa çalışsın hep onun yardımcısı, basit bir uzantısı olarak kalıyordu. Bu yüzden erkekle toplumsal açıdan hak eşitliği mümkün olmadı, olamazdı da...

Yüzyıllar süren (9. 14. yy.) Ortaçağ'da kadının korkması gereken, hak yoksunluğunu derinleştiren başka bir baskı kaynağı daha vardı: Din. Avrupa'da hristiyanlığın, Doğu'da islamiyetin doğuşu ve gelişimi toplumsal ilişkiler üzerinde, ama en çok da kadın üzerinde olumsuz etkilerde bulundu.

Din olgusu, daha insanlığın ilk çağlarında insanın insanı, insanın doğayı henüz tanımadığı, doğa üzerinde çok az etkide bulunabildiği zamanlarda korkularının imgesi olarak ortaya çıkmıştı. He-

men her nesnenin, her doğa olayının, her toplumsal olayın gözetleyicisi, koruyucusu olan bir tanrısı vardı. İnsanlığın gelişimiyle insanın doğa üzerindeki bilgisi de arttı. Artık gök gürültüsünün, tanrıların kızgınlıklarının değil, sadece yağmurun habercisi olduklarını biliyorlardı. Ama toplumun ezilenlerinin hala bir gözetleyiciye, bir koruyucuya ihtiyaçları vardı. Hristiyanlık, arkasından da Müslümanlık, köleci toplumda kölelerin dayanılmaz işkencelere uğradıkları, köle sahibi efendilerinin karşısında güçsüz, çaresiz oldukları dönemde; gördükleri bu eziyetin öbür dünyada cennetle ödüllendirileceği, kendilerine eziyet eden efendilerin de, zengin-fakir ayrımı gözetmeyen tanrı tarafından ceहनnemle cezalandırılacağı umudunun güçlenmesinden doğdu. Çok geçmeden de egemenlerin elinde yoksul halklara karşı güçlü bir silaha dönüştü. Feodal devletin üst yapısı tamamen dinin etkisiyle şekillendi. Kilise, boyunduruk altındaki yoksul serf köylüye sabrı ve metaneti, "kuşku duymadan" inanmayı telkin etti. Çekilen acılar, tanrının insanlığa sınavıydı. Nasıl olsa "gerçek" dünya da ödüllendirileceklerdi. Bu dünyadaki servet eşitsizliği tanrıandı ve sınavın bir parçasıydı. Din, iki sınıf arasındaki karşıtlığın yumuşatılmasında, ezilen yoksulların uyutulmasında oldukça etkili oluyordu. Kilisenin bu etkisi iktidarın elini güçlendirdi, iktidardakilerde bol bağışlarıyla kiliseyi. Kilise bir dönem sonra kendisi de hatırı sayılır servetlerin sahibi olmuştu. Artık o da iktidarın bir parçasıydı. Toplumsal ilişkilerin belirlenmesindeki etkisini doğal olarak iktidardan yana kullandı. Mevcut konumunu koruyabilmek içinde her türlü yeniliğe karşı çıktı, her türlü gelişmeyi, bilimi, felsefeyi, sanatı mahkum etti.

Kilise o dönemde, kadının toplumdaki, aile içindeki durumunu onaylamakla kalmadı, kadının üzerindeki baskı ve zulmü daha da derinleştirdi. Kilise, kadını, erkeği aşk için yoldan çıkardığı gerekçesiyle günahkar ilan etti. O "şeytanın maşası"ydı ve cezalandırılmalıydı. Kilisenin tutucu geleneklerine en küçük bir başkaldırma, her kesimden kadının kolaylıkla, Ortaçağ'ın karanlık engizisyon mahkemelerinde yargılanmasına, "cadı" olduğuna hükmedilip ya-

kılmasıyla sonuçlanabilirdi. O dönemde binlerce kadın, bilime, felsefeye vs. olan ilgisinden dolayı, “karanlık güçlerin etkisinde olduğu”, “şeytanla ilişkiye girdiği” savıyla “cadı” ilan edilip yakıldı. Böylelikle kadının düzene, baskıya, geleneklere başkaldırma eğilimi bertaraf edilmiş oldu. Kadın her seferinde yeniden evinin, ocağının başına, kocasının hizmetine, vesayeti altına geri dönmek zorunda kaldı. Feodal toplumda, kadını baskı altında tutan gelenekler öylesine yerleşti ki, kadın, daha yüzyıllarca bu geleneklere, törelere karşı mücadele etmek zorunda kalacaktı.

16. yüzyıl başlarında toplumsal gelişmenin düzeyine denk düşmeyen feodal toplum, çözülmeye başladı.

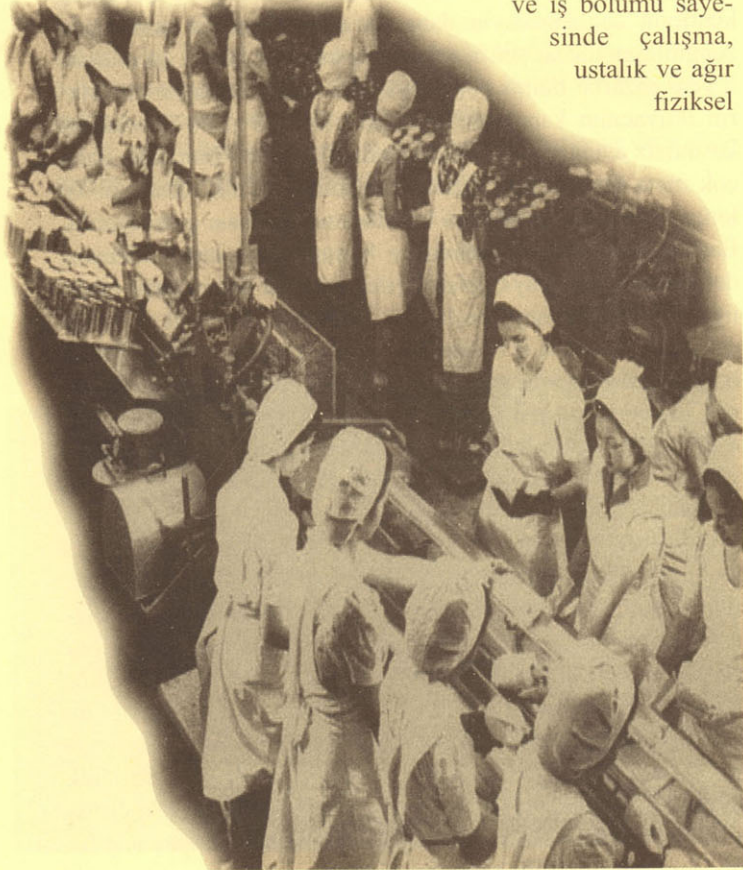
Kapitalist Toplum

Daha kölecilik döneminde başlayan ticaret bu dönemde kentlerin canlanmasıyla daha da arttı. Ticaretin artmasıyla zenginleşen tüccar sınıfı, daha fazla kar elde etmek için sürekli yeni pazarlar bulma peşine düştüler. Ama, büyüyen pazarların ihtiyacının karşılanması zanaatçının bir ürün üzerindeki kesintisiz emeğiyle karşılanamazdı. Daha kısa zamanda, daha çok meta üretimi için zanaat üretiminin teknik temelini ve lonca sisteminin sınırlayıcı kurallarının aşılması gerekiyordu. Başlangıçta; siparişi getiren ve hammaddeyi bulan tüccarın denetiminde bir araya gelen işçiler, aynı tür ürünü basit elbirliği yaparak üretmeye başladılar. Sonradan, bu basit el birliği çalışanlar arasında iş bölümüne, yani her işçinin ürünün başka bir parçasını yapmasına dönüştü. Bu yöntemle üretim hızlanmış zanaatçının çalışmasına oranla oldukça artmıştı. Bu tür üretime manüfaktür denildi. Manüfaktür üretim tarzıyla başlayan gelişim, feodal üretim ilişkilerinin içinden yeni bir toplumsal sistemi; kapitalizmi doğuruyordu.

Kapitalizmin gelişmesi, bir; her türlü bağdan kurtulmuş, emeğinden başka satacak bir şeyi olmayan işçi ordusunun varlığına, iki; üretim araçlarının, işlenecek hammaddelerin sağlanması, işçilerin ücretlerinin ödenmesi için gereken büyük sermayenin birikmesine bağlıydı. Kapitalizmin ilk evresi, köleci toplumun sömürü koşullarını aratmayacak yöntemlerle bu sermayenin birikimi aşamasıydı. Feodal toprak beyinin angaryasından, zulmünden kaçan, binbir yolla borçlandırılarak mülksüzleştirilen, “emeğinden başka satacak hiçbir şeyi olmayan serf köylüler, kent yoksulları kapitalizmin ihtiyaç duyduğu işçi ordusunun ilk bölükleri oldular.

Kapitalizmin bu dönem ihtiyaç duyduğu büyük sanayi sermayesi, manifaktürlerde ve manifaktürlere bağlı olarak gelişen ev sanayinde çalışan yoksul kadınların ve çocukların vahşice sömürülmeleriyle sağlandı. Manifaktür üretimde, mekanik aletlerin kullanılması

ve iş bölümü sayesinde çalışma, ustalık ve ağır fiziksel

güç gerektirmiyordu. Bu nedenle, çaresizlikten verilecek her ücrete razı olan yoksul kadınlar ve her yaşta çocuklar tercih edildi. "İş günü 18 saat ve daha fazlasıydı; çalışma ücreti son derece düşüktü, manifaktür işçilerin ezici çoğunluğu yarı aç, yarı tok bir yaşam sürdürdüler; yeni kapitalist iş disiplini, en acımasız zor ve şiddet yöntemleriyle uygulandı." (Politik Ekonomi Ders Kitabı)

Manifaktür üretim tarzının bir uzantısı olarak gelişen ev işi sanayiindeki kadınların durumu daha da vahimdi. Bu kadınlar daha kötü koşullarda, daha az ücretle daha çok çalıştırılırlardı. Bazen tek tek kendi evlerinde, çoğu kez de "patron evleri" denilen evlerde toplanan yoksul kadınlar ve çocuklar, daha çok giyim sektöründeki, son elden geçirme, tamirat veya

*Kadın,
kapitalist toplumda
ucuz iş gücü olarak
görülür ve sömürülür.
Ekonomik toplumsal
üretim sürecinde
ücret ayırımının
yapılması her zaman
kapitalistlerin
yararına olmuştur.
Kadın genellikle
vasıfsız işyerlerinde,
düşük ücretle çalışır.
Burjuva sınıfın
elinde bulunan
tüm toplumsal
servetin içinde
kadın ve çocukların
ucuz emekleri
vardır.*

dantela, hasır çapka üretimi vs. işlerde çalışırlardı. “*Hanım patron manifaktürçülerden, mağazalardan sipariş alır ve odaların büyüklüğü ve iş talebinin dalgalanmalarına uygun olarak değişen sayıda kadın, kız ve çocuk çalıştırılır. Bu iş odalarında çalıştırılan kadın işçilerin sayısı, bazılarında 20 ila 40, bazılarında 10 ila 20 arasında değişir. Çocukların ortalama işe başlama yaşı, altı ve çoğu durumlarda da beşin altındadır. Çalışma saatleri sabah 8’den akşam 8’e kadar olup, düzensiz aralıklarla, çoğu zaman pis çalışma odalarında yenilen yemekler için ½ saat ara verilir. İşlerin sıkı olduğu sıralarda, çalışma, çoğu zaman, sabah 8’den ve hatta 6’dan, gece 10’a, 11’e 12’ye kadar devam eder.*” (Marx-Kapital I)

Bu dönemde manifaktür üretim tarzı ile kadın ve çocuk emeğinin yoğun sömürsü, kapitalistlerin elinde muazzam bir sermayenin birikmesine yol açtı.

Nasıl ki köleci toplum, köle emeğine, feodal toplum serf-köylü emeğine dayandıysa, burjuva toplumda işçi sınıfının yoğun sömürsüne dayanır. Bir farkla ki, işçi artık özgürdür, ne feodal beye bağımlılığı ne de bir parça toprağı vardır. çalışmak ya da açlıktan ölme konusunda tamamen özgürdür! Kapitalizmde kâr bu özgür işçilerin, iş-güçlerinin belli saatler için satın alınması ve karşılığında ise, işçiye -ne kadar ürettiğine bakmadan-sadece yaşayabileceğı asgari bir ücret ödenmesi sonucunda ortaya çıkar. İşçi, artık meta haline gelmiş olan işgücünü sattığı bu belli saat içinde, kendine ödenen asgari ücretin çok üstünde bir maddi değer üretir, geriye kalan karşılığı ödenmemiş artı-değer kısmı kapitalistin cebine kar olarak girer. O zaman ne kadar çok işçi çalışırsa ve ne kadar yoğun çalışırsa kapitalist o kadar çok kar elde edecektir... Ayrıca “kapitalizmin teknik temeli devrimcidir”. Yani sürekli olarak üretim araçlarını yenilemek, düşük maliyetlerle üretimi genişletmek için üretim sürecini yeniden yeniden düzenlemek zorundadır. Çünkü ancak bu sayede emek

yoğunluğunu artırabilir.

Burjuva toplumda bilim ve teknolojinin mükemmelleştirilmesi her dönem kapitalist üretimin azami kar dürtüsü temelinde olmuştur. 18. yüzyıl ortalarında buharlı makinelerin bulunması ve daha başka teknik ilerlemeler, üretim araçlarının geliştirilmesini, üretimde motorlu makinelerin kullanılmasını sağladı. Üretimde makineleşme üretim sürecini daha da basitleştirdi. Böylece kadın ve çocuk emeği kullanımı gittikçe yaygınlaştı. “*Makine kas gücünü vazgeçilmez bir öğe olmaktan çıkardığı ölçüde, kaslar zayıf, vücut gelişmesi eksik ama eklem ve organları kıvrak işçileri çalıştıran bir araç haline aldı. Bu nedenle kadın ve çocuk emeği, makine kullanan kapitalist için aranan ilk şey olmuştur. Emek ve emekçinin yerini alan bu güçlü araç çok geçmeden yaş ve cinsiyet farkı gözetmeksizin işçi ailelerinin bütün üyelerini doğrudan sermayenin egemenliği altına soka-*

Kapitalist toplum, sınıflı bir toplumdur. Kapitalist toplumda kadınlar da sınıflara ayrılırlar. Kadınlar burjuva ya da proletarya sınıfına dahildirler. proleter kadının sorunu bu sömürücü toplumun en önemli toplumsal sorunu arasındadır. Bunun için işçi ve emekçi kadınların sorunu, işçi sınıfının sınıfsal sorunu durumundadır.

rak, ücretli işçi sayısını artırmanın bir aracı olup çıkmıştır.”
(Marx-Kapital I)

Üretimde makineleşme, emek üretkenliğini muazzam derecelerde artırdı. Ama makine karşısında çalışan işçinin durumu da aynı oranda kötüleşti. Bir işçi kadın bir makara yerine, bir iplik çıkırığında 1200 makara sarabiliyordu. Makineyle günde

600 bin iğne imal eden tek bir işçi kadın 135 işçi kadının yerini alıyordu. Bir çorap örgü makinesinin yardımıyla bir kadın işçi emek üretkenliğini 20 çiftten 1200 çifte yükseltebiliyordu. Emek üretkenliğinin bu derece yükselmesine karşın işçi kadın, iş-gücü karşılığında belirlenen asgari ücreti almaya devam ediyordu. Eğer işçi ücretleri, üretim artışıyla birlikte yükselseydi, bilim ve tekniğin gelişmesi, üretimdeki makineleşme, çalışan yoksul halkların gerçek kurtarıcısı olurdu. Ama o zaman-

da sermaye, sermaye olmazdı.

Burjuvazi iktidara, “eşitlik”, “özgürlük”, “kardeşlik” sloganlarıyla tüm toplumu yanına çekerek, burjuva demokratik devrimler yoluyla feodalizmi yıkarak gelebildi. İktidarını sağlamlaştırır sağlamlaştırmaz ise tüm toplumu karşısına aldı. Çünkü en geniş yığınların sömürsünden gelecek karlarla sermayesini büyütebilir dolayısıyla iktidarını koruyabilirdi. Ancak burjuvazi tarih sahnesine kendisini yok edecek güçlerle çıkmıştı. Bu nedenle burjuva sınıfın eline geçen devlet aygıtı yani kapitalist devlet, artık üretim araçlarını elinde tutan sömürücü azınlığın, emeğinden başka satacak hiçbir şeyi olmayan proleter çoğunluk üzerindeki baskı ve savaş aygıtıydı.

Elbette bu baskı, salt ordu ve polisin çıplak zorundan oluşmuyordu. Burjuva ideoloji temelinde geliştirilen, hukuk, eğitim, kültür, sanat, din gibi üst yapı kurumları da sermaye sınıfının kendini güvence altına almasında yegane araçları oldular. Burjuvazi feodal toplumda dine, dinin tutuculuğuna karşı savaştı, ama, onu asla yoketmedi. Aksine, yoksul halkların uyuşturulmasında, parçalanmasında ve iki sınıf arasındaki eşitsizliğin kaynağını “açıklamakta” etkin olarak kullandı. Aynı biçimde hukuk, mülkiyetinin temelini korumanın, azgın sömürü ve kısımlarının yasal örtüsü olurken, sanat-kültür ise kendi çıkar ilişkilerinin, bencilliğin ve yozlaşmanın topluma yansıtılmasının aracı halini aldı.

Her şey daha fazla artı-değer için! Her şey kapitalizmin egemenliğini yaşatması için!

Ben bir işçiyim. Her gün defalarca sömürülüyorum. 6 yıldan beri bir gıda fabrikasında çalışıyorum. 3,5 yıl taşeronda çalıştım. Daha sonra bizi kadroya aldılar, ama bu göstermelikti. Hep aynı ücrete çalışıyoruz. Kan emici asalak patron kazandıkça hırslanıyor. Kar üstüne kar ettikçe tüm insanlığımı yitiriyor. Sipariş gelir 12 saat çalışırız, mesai parası yok. Gecenin dördünde iş başı yaparız. 13-14 saat çalışırız. Yazları akşam 8 sabah 8, haftanın 7 günü üç ay devam eder. O kadar çalışırız ki insanlıktan çıkarız evlerimizi sadece otel olarak kullanırız. Ama yine de asalak patrona yaranamayız. Biz işçiler çalışırız, onlar kazanır. Bu hep böyledir. Çalışan biz, aşağılanan yine biz, aç kalan hep biz. Hep çalışırız. Sabahları evden çıkarken kaçarak çıkarız; ya çocuklar harçlık isterse? Hep çalışırız ama istediğimiz gibi yaşayamayız. Oysa kan emicilerin çocukları özel okullarda, Amerikalarda okur, yatlarda, katlarda yaşarlar. Onlar için her şey güllük gülistanlıktır. Bizler de halk pazarlarında hangi yiyecek ucuzsa onu almaya çalışırız, evde tencereyi kaynatabilmek için.

İnsan gibi yaşamak için tek yapmamız gereken kenetlenmek, örgütlenmek. Ben hem bir anneyim hem de bir işçi. Çocuklarımı öpüp okşayamıyorum ya benden bir şey isterlerse diye... İnanın yüreğim yanıyor. Çünkü alım gücüm yok, var desem sizler inanır mısınız? Nerede bir eylem haberi duysam seviniyorum, insanlarımız derin uykudan uyanıyor diye. Hep beraber mücadele edip emeğimize sahip çıkmalıyız. Emek halkındır, halkı halk yönetmeli.

Bir Kadın İşçi

Cürüyen Kapitalizm

20. yüzyıl kapitalizmin yeni bir aşamasının başlangıcıdır. Bu aşama kapitalizmin en yüksek aşaması olan emperyalizmdir. Bu zamana kadar, yani serbest rekabet dönemi boyunca kapitalist devlet, tek tek tüm kapitalistlerin gelişiminin yolunu açmakla sorumlu, tüm toplumun gözetleyicisi ve kollayıcısı ama kitleler üzerinde de baskı aracıydı.

Kapitalizmin ilk dönemine tekabül eden serbest rekabet dönemi boyunca da süren sermayenin merkezileşmesi eğilimi, giderek tekelleri yarattı. Tekellerin bütün üretim alanlarında egemen olmaya başlaması dolayısıyla da devlet erki üzerinde de egemen olmasını sağladı. Artık devletin tüm işleyişi, büyük tekellerin çıkarlarını koruma ve uygulamaya yönelikti.

Tekeller arası rekabet ise tüm şiddetiyle sürüyor. Bir tekel, egemenliğini başka bir tekele kaptırmamak için daha fazla sermayeyi ve teknolojiyi tekelinde tutmaya mecbur kalırken, rekabetin şiddeti, toz dumanı arasında kalan, ezilen daima proletarya ve emekçiler oluyor.

Sermayenin merkezileşme eğilimi yani tek tekele doğru gitmesi kapitalist sistemin üretici güçlerle olan tüm uzlaşmaz karşıtlıklarını derinleştirir, gün yüzüne çıkarır. Bu karşıtlıklar aynı zamanda oluşmakta olan, çökmekte olan iki toplumun, yani sosyalizmle kapitalizmin karşıtlıklarıdır. Kapitalizmin tekelleri aşaması bir yandan toplumsal yıkıma neden olurken, sosyalizmin de maddi ön koşullarını oluştururlar. Kapitalizmin ekonomik evriminin bu aşamasında toplumun emekçi sınıfları, bu ikili yönü çok daha net görür ve kavrar.

Tekeller daha fazla kar etmenin aracı olarak bilimi ve teknoloji muazzam derecede geliştirdi. Ancak tekellerin milyarlarca dolar yatırdıkları araştırma-geliştirme kurumları toplumun değil, yalnızca tekellerin karına çalışır. Örneğin genetik bilimi, insanın gen haritasını çıkartarak insanlığa büyük bir hizmette bulundu. İlgili genin bulunmasıyla kalıtsal hastalıkların önlenmesi, daha sağlıklı bir neslin yetişmesi, insan ömrünün uzaması ve daha burada sayamayacağı-

mız kadar çok, insanlığa hizmet etmek yerine, örneğin biyolojik silahların geliştirilmesinde kullanılıyor. Organik gıdaların gen yapısıyla oynanarak, tohum vermez hale getiriliyor ve üreticiler her ürün ekiminde tekellerin insafına bırakılıyor. Üstelik genleriyle oynanmış, gen aktarımlı ürünler doğa ve insan biyolojisi üzerinde ne gibi sonuçlara yol açabileceği üzerinde gerekli araştırmalar yapılmadan, pazarlara sürülüyor. Bilimsel gelişme, eğer tekellere kar sağlamayacaksa, kilit altında tutulur. Ta ki kâra dönüştürülebilecek hale getirilinceye dek.

Üretimde makine tekniğinin geliştirilmesi, bir yandan mamül ürünün maliyetinin muazzam derecede düşmesine yol açar, diğer yandan da bu, makinelerde çalışan işçinin gelişmesini, teknik yünden yetkinleşmesini sağlar. Ama tekelci kapitalizmde teknik gelişme, işçinin yalnızca kol değil, kafa emeğinin sömürsüne üretim alanındaki her teknik gelişmeyle birlikte ücretlerin daha da aşağı çekilmesine ve nihayet kitleler halinde emekçinin üretimden kovulmasına, yaşam araçlarının elinden alınmasına neden olur. İşçilerin

bir kısmı düşük ücretlerle saatlerce çalışmak zorunda kalırken diğer kısmı ise açlığa ve sefalete itilir.

Bilim ve tekniğin bu derece gelişmesi meta üretimini muazzam derecede hızlandırır. Örneğin birkaç dakikada bir beyaz eşya üretilebilir. Dünya hızla meta yığını haline dönüşür, ama bu metaları satın alacak emekçilerin çoğu işsizdir. Fiyatlar ne kadar düşerse düşsün almakta güçlük çekerler ve kapitalizm fazla üretim krizine girer. Her seferinde yeni alanlarda yeni teknolojiler kullanarak, yeni ürünler üreterek aşılmaya çalışılan bu krizler, yeniden kitlesel işsizliklere ve yeniden pazar sorunuyla kapitalizme geri döner. Emperyalist-kapitalist sistem kendi çöküşünü kendisi hızlandırır.

Sosyalizmde çalışma saatlerinin olabildiği kadar düşürülmesine, insanların bugün lüks sayılabilecek ihtiyaçlarının karşılanmasına, bolluğu ve refahı sağlayabilecek olan bilimsel ve teknik gelişme, bugün tekellerin elinde açlıktan ölümlere, katliamlara yol açıyor.

Tekelci kapitalizmin her üretim krizi, her tekelleşme hare-

Kapitalist üretim, ve erkeği fabrikada, işletmede biraraya getirerek; kadınla erkeğin yeni bir ilişkisinin zeminlerini yaratır. Toplumsal mülkiyet koşullarında kadınla erkeğin birarada çalışması, her iki cinsin insanca gelişmesinin ve yeni bir beraberliğin kaynağı olurken; kapitalizmde ise kadının aşağılanmasının ve yozlaşmasının kaynağı olur. Kapitalist üretim, kadınla erkeği toplumsal üretim sürecinde biraraya getirerek, her iki cinsin daha yüksek bir ilişkisinin koşullarını yaratır.

keti, üretimde yoğun olarak bulunan emekçi kadınları da vuruyor. Kadının işsizlik belasıyla karşı karşıya kalması, onu her seferinde başka sektörlerde iş aramaya yöneltiyor. Kapitalizm kadına bulduğu her işte, ne iş olursa olsun çalışmayı ya da evine dönüp açlık ve yoksullukla yaşamayı dayatıyor. Emekçi kadının bu koşullarda evine dönme şansı yok. Bulduğu her işte çalışmak zorunda. Ya da başka ağır fiziki güç gerektiren tipik erkek işlerinde çalışmak zorunda kalıyorlar. Burjuva basının ikiyüzlüce kadın-erkek eşitliğine kanıt olarak sunduğu bu durum, bize gerçek eşitsizliğin hangi boyutlara ulaştığını gösteriyor.

İşsizliğin asıl nedenlerinden birisi de tekellerin artık üretimden değil, devasa boyutlara ulaşan sermayenin bir bölümüyle, borsa, kredi, faiz gibi paradan para kazanmaya başlamalarıdır. Tekeller arası rekabetin şiddetinin artması sermayeyi zorunlu olarak üretimden kaçma eğilimine sokar. Bu da, en büyük birkaç tekel sermayesini tek başına koskoca bir kıtayı satın alabilecek duruma getirirken, bu kıta ve dünyanın geri kalanındaki işsizler ordusunun daha da büyümesine, insanların içecek su bulamadığı, kitlesel açlıkların görülmesine neden olur.

Bu aşamada, kadınlar için meta üretiminin yanında son yıllarda oldukça yaygınlaşan hizmet sektörü açılır. Hizmetçilik ezilen sınıfın yoksul kadınları için yeni bir durum değildir. Burjuvazi ezelden beri her türlü ev işinde vb. işlerde bu yoksul kadınları çalıştırır. Kapitalizmin tekelcilik aşamasında bu hizmet işi dev bir sefalet işine dönüşür. Burjuvazinin her türlü hizmet işini örgütleyen, organize eden şirketler kurulur (hizmet sektörü haline gelir). Emekçi kadınların ücretlerinden kırdıkları kısımlarla yaşayan asalak bir kesim daha ortaya çıkmış olur.

Burjuvazinin dinlenme ve eğlence merkezlerinde ya da herhangi bir alanda göz önünde çalışan kadınlar için durum daha da vahimleşir. Buralarda çalışacak kadınların işle ilgili becerileri ve bilgilerinin yanı sıra dış görünüşlerinde de burjuvazinin normlarına uyması gerekir. Ve en sonu kadının düşürüldüğü durum, gazetelerin ilan sayfalarına şu şekilde yansır; “fiziği düzgün genç bayanlar arıyor”.

Bu genç bayanlar ister bilgisayar kullanarak sekreterlik yapıyor olsun, isterse bir otel restoranında servis elemanı olsun ama ille de “fiziği düzgün” olsun, burjuvazinin göz zevkini bozmasınlar.

Bu genç kadınlar hem uzun iş saatleri boyunca kafa emekleri ya da fiziki güçlerini burjuvazinin hizmetine sunsunlar hem de düzgün fizikleriyle onların göz zevkini okşasınlar! Kapitalizm kadını sadece obje olarak bile sömürmekte öylesine ustalaştı ve bu sömürüyü öylesine meşrulaştırdı ki, bugün pazara sunulan her meta bu cinsellik objesiyle birlikte pazarlanıp, otomobilden fistiğe, beyaz eşyadan teknolojiye kadar istisnasız her ürün, yanında kadın objesi ile satışa sunulur hale geldi. Tekelci kapitalizm asalaklaştığı oranda iğrençleşiyor ve bu iğrençliği oranında kadın cinsini düşürüyor. Ve dahası emekçileri buna ortak etmeye çalışarak, toplumun çürütmesine, yozlaşmasına yol açıyor.

Kapitalizm köleci toplumda ilk köleleştirilen olarak kadının satın alınmasını, zorla kaçırılmasını uygurlaştırır ve kadınla erkek arasında

alım-satımın özgürce yapıldığı geniş bir fuhuş sektörü oluşturur. Özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla başlayan fuhuş ilk defa kapitalizmde meslek haline gelir. Kapitalist devlet bu kadınların eline vesika yani çalışma belgesi verir ve bu "çalışmadan" kazandıkları paradan vergi alır. Fuhuş sadece bizim ülkemizde değil, tüm dünyada açlık, yoksulluk ve toplumsal çürümeyle el ele büyüyor. Her yıl binlerce kadın, hatta her yaştan çocuk fuhuş batağına çekiliyor. Kapitalizm fuhuşun yaygınlaşmasını önleyemediği gibi -ki önlemek gibi bir derdi de yok- onu toplumda genel bir ihtiyacı karşılayan herhangi bir kamusal hizmet ve iki kişi arasındaki basit bir ilişki düzeyine indirger. Oysa fuhuş iki kişi arasındaki basit alım-satım ilişkisi değil toplumsal bir olaydır. Toplumun alçaltılması ve çürütülmesidir. Ve bu alçalma sadece parça parça satan kadının alçalması değil, aynı zamanda insani güdülerini hayvanca tatmin etme yolunu seçtiği için erkeğin de alçalmasıdır. Fuhuş, ücretli emek sistemiyle birlikte ortaya çıktı. Ücretli kölelik var olduğu sürece de kaçınılmaz olarak sürecektir. Ancak özel mülkiyetin ortadan kalkmasıyla ve kadın erkek tüm üretici güçlerin yeniden üretime döneceği toplumsal mülkiyet sistemine geçildiğinde ortadan tam olarak kalkacaktır. Fuhuşun tüm koşullarının ortadan kalkması için kadının cinsinden dolayı alınıp-satılabilen meta olmaktan tamamen çıkarılması ve toplumun genel olarak kadına bakışının değişmesi gerekir. Kadın ancak sosyalizmde bağımsız birey olarak tüm toplumsal etkinliklere katılabileceğinden, toplumsal düşünüşte ancak tüm olarak, bu aşamadan sonra değişecektir.

"Üretimin toplumsallaşması, üretim araçlarının toplumun mülkiyetine geçmesine mülksüzleştirilenlerin mülksüzleşmesine yol açacaktır. Emegün üretkenliğinin görülmemiş ölçüde artması, iş gününün kısaltılması, ilkel, dağınık küçük işletmenin kalıntı ve yıkıntısının yerine yetkinleşmiş ortak emegün konması bu geçişin doğrudan sonucu olacaktır bunlar. Kapitalizm, tarımilesinai arasındaki bağı kesinlikle koparır ama aynı zamanda en yüksek gelişmesinde bu bağın yenilenmesi için, bilimin bilinçli kullanımı ve ortak emegün birleştirilmesi temeli üzerinde, sanayi ve tarımın birleşmesi için, insanlığın yeni bir biçimi, kadının konumunda ve yetişen kuşakların eğitiminde yeni koşullar modern kapitalizmin en yüksek biçimiyle hazırlanır." (Lenin)

Kokuşmuş, çürümüş sistemin insanlığı yozlaştırdığı bir gerçektir. Bizler ne kadar çalışırsak çalışalım, emegimizin karşılığını alamıyoruz. Bu kokuşmuş sistem bizi bizden alıyor ve kendisi gibi ilişkilerimizi hep çıkar üzerine kuruyor. Bir arkadaşına merhaba demenin, küçük bir tebessümle ona gülmenin hemen arkasında bir çıkar aranıyor. İşyerinde biz işçilerin dışında, hanımlar ve beyler var.

Onlar bir işçinin 2-3 katı ücret alırlar, oturmaktan bir yerleri ağır ki, bir oy ana, bir bu yana gezinip dururlar. Ellerinde çaylar, kahveler gevezelik etmekten yoruluyorlar. İşçilere ne bir günaydın ne de kolay gelsin hiç birisi yok. Sermayenin uşakları, bir yerlerden kalite belgesi alınacağına veya siparişler çoğaldığında veya işyeri denetleneceğinde hemen işçileri toparlarlar; "Biz bir bütünü, işyerimizin bize ihtiyacı var, bütün olarak çalışmalıyız." diyerek bizlere gevezelik yaparlar.

İşçiler yemek yerken yemekhane gel-geç hanı olur. Hanımlar ve beyler yemek yerken, yemekhaneye girmek yasaktır. İştahları kaçmasın diye. İşçilere tepeden bakarlar. Çalışan biz, üreten biz, aç kalan yine biz .. Hey! İşçi kardeşim, kim olduğunu göstermek senin elinde, her şeyin farkındasın, üretirken niye aç kalasın, aşağılanasın. Senin gerçek dostun yanı başındaki işçi yoldaşındır!

Onunla birleş, mücadele et. Tıpkı ürettiğin gibi, gücün boğaz tokluğuna çalıştığın asalak patronuna sermaye üretmesin. Kendi işçi kardeşinle birleş, kır kabuklarını, kaybedecek bir şey yok! Kazanacak güzel günler var!

Bir Kadın İşçi

Özetlemek gerekirse;

1- Kapitalist toplum geniş yığınları mülksüzleştirme yoluyla kendisine çalışacak dev bir işçi ordusu yaratırken, o güne kadar atıl konumda kalan kadın ve çocuk emeğini de yoğun biçimde toplumsal üretim sürecine sokmuştur. Kapitalist sistem ortaya çıktığı ilk andan itibaren kadın ve çocuk emeğinin yoğun sömürüsüne dayandı.

2- Burjuvazi kadını toplumsal üretim sürecine çekerken, kadının aile ve toplum içindeki ikincil konumunu korumaya özen göstermiştir. Böylece kadın işçi bir erkek işçiden çok daha ucuz emek gücü olurken, işçiler arasındaki rekabeti kadın işçiler ve işsizler üzerinden sağlamaya çalışmış, ücretleri en alt sınırdaki tutmanın bir aracı haline getirmiştir.

3- Kadın fabrikada kocasından, babasından ya da abisinden bağımsız birey olarak çalıştığı halde, burjuva toplumda ailenin esas besleyicisinin erkek olarak kabul edilmesinden dolayı, kadın emeği babasının ya da kocasının yardımcı olarak görülür. Kadının bu yardımcı rolü, kazandığı paranın da aile bütçesine ek gelir olduğu varsayımı emekçi kadının ücretinin düşük tutulmasının gerekçesi haline gelir. Bu durum, ilk üretim araçlarının özel mülkiyet olarak erkeğin elinde toplanmasıyla kadının köleleştirilmesinin, emeğinin hiçe sayılmasının burjuva toplumdaki tezahürüdür.

4- Emekçi kadının toplumsal üretimin hemen her alanında bulunması ona erkekle toplumsal hak eşitliğini kazandırmadı. Aksine, üretimdeki yeri ile aile ve toplum içindeki konumu bağdaşmadığından ezilmesi, sömürülmesi iki katına çıktı. Çünkü, evin dışındaki

çalışması onu evdeki görevlerinden azat etmedi, o fabrikada bitmek bilmeyen saatler boyunca çalışıp bedenen tükenmiş bir vaziyette eve geldikten sonra evdeki eş ve annelik görevlerini yerine getirmek zorunda kalır. Evin idaresi, çocukların bakımı, eşin hizmeti yine kadının değişmeyen görevleri arasındadır. Böylesi bir yaşam kadının hem bedenen hem de ruhen erken yaşta çökmesine sebep olmaktadır...

5- Kapitalizmde kadının toplumsal üretime bu derece yoğun katılması, onun siyasal bilincinin gelişmesinin, bu temelde toplumsal mücadeleye katılmasının, özgürleşmesinin yolunu açtı. Elbette, kadını evinden çıkartıp fabrikalara çekerken, burjuvazinin derdi kadını özgürleştirmek değil, daha çok sömürebilmektir. Ama onu bir kere proleter saflara çektiikten sonra işler değişti. Proleter ordu saflarında kadın ilk defa ekonomik temelde de olsa örgütlenmeye başladı. O hem emekçi sınıfın birer üyesi hem de 'ezilenlerin ezileni'ydi. İşçi sınıfı içerisinde en çok ezilen, bin yılların toplumsal baskısını-geriliğini üzerinde taşıyan işçi ve yoksul kadınlar böylece işçi sınıfının kurtuluş mücadelesinde olmazsa olmaz bir güç olarak yerini aldı. "Ezilenlerin ezileni" olarak kadın, tarih sahnesine örgütlü eylemlerle çıkarken bin yılların susturulmuşluğunu, lanetli örtüsünü de kaldırmaya başladı.

6- Kapitalizmi ve sınıfları ortadan kaldıracak tek devrimci sınıf olan proletaryanın sınıf savaşımı gelişip güçlendikçe, emekçi kadınlar bir yandan bu mücadelenin içinde yer alırken öte yandan toplumdaki konularını içinde mücadele etmeye, örgütlenmeye başladılar...

Kadın ve Aile

Bütün toplumsal ilişkiler gibi ailenin niteliği de içinde geliştiği ekonomik sistem tarafından belirlenir. İlk komünal toplumun ortaklaşa yaşamında aile, ekonomik bağımlılık temelinde değil, bireylerin karşılıklı dayanışması çerçevesinde bir aradaydı. Özel mülkiyetin erkeğin elinde toplanmasıyla aynı zamanda ortaya çıkan karı-koca -çekirdek- ailesi erkeğin kadını, özel mülkü haline getirerek baskı altına almasıyla oluştu. "... *Karı-koca evliliği, tarihe asla erkekle kadının karşılıklı uzlaşması olarak girmez... Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkekle kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı-koca evliliği içindeki gelişmesiyle ve ilk sınıf baskısı da dışı cinsin, erkek cinsi tarafından baskı altına alınmasıyla düşümdediler.*" (Engels)

Özel mülkiyetin ortaya çıkmasından sonra gelişen toplumlarda, evlilikler de bu sınıfsal ilişkileri temel almak zorunda kaldı. Mülk sahibi zengin sınıf içerisinde evlilikler kadınla erkek arasında gelişen sevgi temelinde değil, soylu ailelerin ünvanlarının, servetlerinin birleştirilmesi, aileler arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesi gibi şeyler belirledi. Mirasını, ünvanını bırakacağı çocuğunun ne zaman, kiminle evleneceği daima büyüklerin, ana-babaların kararı oldu. İki sınıf arasında ender rastlanan aşk hikayeleri ise toplumsal trajedi olarak kabul edildi.

Burjuvazi, bütün Ortaçağ boyunca feodal toplumun yasalarına boyun eğmek zorunda kalan kadın ve erkeği "özgür"leştirdi. Evliliği, hayatları üzerinde "özgür"ce karar verebilen kadınla erkeğin "evet" demeleriyle imzalanan açık sözleşme haline getirdi. Ama tarafların onayları, evliliğin sınıfsal niteliğini değiştirmeye yetmedi. Evlilik yine sınıf evliliği olarak kaldı. Her türlü özgürlüğü, ayrıcalığı elinde bulunduran burjuva sınıfın evlilikleri ekonomik etkenlerin egemenliği altında sınırlanır. Burjuvazinin her eyleminde olduğu gibi evlilik sözleşmesi de kar getiriyorsa hayırlı bir işti. Tıpkı Ortaçağ'da soylu ailelerin evlilikleri gibi. Burjuva evlilikleri de, günümüzde şirket evlilikleridir. Bu hayırlı evlilikler karşılıklı eş aldatmayla çoğu kez sonuna kadar götürülür. "...*Durumun gerek-*

lerine göre yapılan bu evlilikler en pis fuhuş haline dönüşür, -bazen her iki tarafın, ama daha çok kadının fuhuşu haline; eğer kadın alelade bir orospudan ayrılıyorsa, bunun tek nedeni vücudunu, bir ücretli gibi parça başına kiralamayıp, bir köle gibi, bir seferde tamamen satmasıdır." (Engels)

Proletarya da ise, tam tersine, üzerinde ince hesaplar yapılacak mal, mülk olmadıktan, genellikle evlilikler, kişisel beğeniler üzerinden, karşılıklı duygudaşlık temelinde gerçekleşebilir. Her türlü özgürlükten yoksun, egemenlik altındaki proletarya, evlilik konusunda burjuvaziye oranla çok daha özgürdür.

Ama yine de, proleter aile burjuva toplumda gelişebileceği güçlü bir zemin bulamaz. Çünkü kadınla erkeğin eşitsizliği kendini en açık aile içerisinde gösterir. Kadının da dışarıda çalışıp para kazanıyor olması, evde, erkeğin otoritesini kırdı, ama, tam olarak kaldıramadı. Erkek, proleterde olsa erkek egemen sistemde sahip olduğu tüm ayrıcalıkları kullanmaktadır. Emekçi kadın fabrikada, tarlada erkek işçiyle eşit olduğu halde evde bu eşitlik kadın aleyhine bozulur. Kadın yorgun argın işten eve kocasıyla birlikte gelmesine rağmen toplumdaki cinse dayalı iş bölümünden payına düşeni yerine getirmek zorundadır. Yine evin ekonomik idaresiyle, ev işleriyle, yemek ve çocuk bakımıyla o uğraşmak zorundadır. Bu durum emekçi kadının tüm aile yaşamını dayanılmaz bir hale getirir.

Proleter aile, tüm zenginliklerin ortasında yoksunluklar içinde yaşar. Toplumsal gelişmeden ne maddi olarak ne de entelektüel olarak yararlanamaz, sürekli 'yarın ne olacak' endişesi, işsizlik korkusu, çocukların eğitimi, geleceği vs. vs. kaygılar; kısaca 'geçim derdi', ailenin yaşamını alt-üst eder. Aile toplumsal düzenin ürettiği, üretmeye de devam ettiği sorunlarla baş başa bırakılır. Doğaldır ki, karı-koca, hatta çocuklar ne kadar çok çalışırsa çalışsınlar, bu sorunların çözümünde bir arpa boyu yol alamazlar. Zira, ailenin kendisine mal ettiği bu sorunlar kapitalist sistemin bugün geldiği aşamadaki doğal sonuçlarıdır.

Kapitalist sistemde aile sadece ekonomik olarak yıkıma uğramaz, ortak bir ekonomi (aile bütçesi) etrafında bir arada olan ana-baba, çocuklar arasındaki ilişkileri de çözer. Bütün gün dışarıda çalışan karı-koca ve çocuklar, akşamdan akşama yemekte bir araya gelebilir. Ölesiye yorgunluk ve sürekli zihni yoran 'geçim derdi' kocanın karısına, kadının kocasına, ana-babanın çocuklarına gerekli ilgiyi ve sevgiyi göstermesine izin vermez. Toplumdaki yabancılaşma ve çürüme en sonu proleterin ailesini de içine çeker. Burjuvazi kadını kocasından, kocayı karısından eder, çocuklar üzerindeki ana-baba otoritesini aşırılıkla sakatlar. Tek başına evin geçimini sağlayamayan baba, karısından sonra çocuklarını da kapitaliste satmak zorunda kalır. Çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren "haftada şu kadar para getirecek" makineler haline dönüşür. Ana-babayla ilişkisi salt ekonomik ilişki düzeyine indirgenir. Ve aile ekonomisi bozuldukça, aile ilişkileri de o derece de bozular. Kadın ve erkeğin birbirlerine duydukları ilgi, beğeni, sevgi gibi duygular, yerini karşılıklı tahammülsüzlüğe ve "şiddetli geçimsizliğe" bırakır. Erkeğin aile içindeki üstünlüğünün her türlü kabalığa dönüşebileceği düşünülürse kadının aile içindeki durumu daha da vahim bir hal alır. Ve çoğu durumda aile fiilen dağılır.

Burjuva toplumda yasalar nasıl evlilik kararlarında kadınıla erkeği "özgür"leştirilmiş, karşılıklı hak ve ödevlerinde kadını erkeğe "eşit"lemişse, evliliğin bitirilmesinde de kadınla erkek yasa önünde "eşit"tir. İsterlerse boşanabilirler. Ama son kertede, burjuva hu-

kukun bunu uygun görmesi, "şiddetli geçimsizlik" konusunda ikna olması gerekir. İki tarafın fiilen bitirdiği ilişkinin akıbetini belirleme yetkisi olan yasa, ikna olmadığı durumlarda -ve özellikle erkek ayrılma yanlısı değilse-, birbirine tahammül edemeyen kadınla erkeği, karı-koca olarak bir müddet daha birlikte yaşamalarına hükmedebilir. Çünkü burjuva hukuk, burjuva toplumun dayandığı ekonomik birimi, aileyi, bir arada tutmakla yükümlüdür. Ailenin çözülmesi, burjuva toplumun çözülmesinin göstergesidir. Bu trajik tabloda yalnızca kadın, istemediği bir erkekle aynı evi paylaşmak zorunda bırakılarak alçaltılmış, aşağılanmış olmaz, erkek de yasa hükmüne göre hala koca olduğundan ve kadına kocası olarak yaklaşmakta sakınca görmediğinden bir o kadar alçalır.

Kadının alçaltılması, aşağılanması, boşanmadan sonra daha da açığa çıkar. Kadın tüm toplumsal statü-

Tarihte

ilk büyük toplumsal

iş bölümü olan

aile içindeki

iş bölümü, ailenin

emek ürünlerinin

erkeğin elinde

toplanmasını ve

erkeğin mülkiyetinde

olmasını getirdi.

Kadının köleleşmesi

ilk özel mülkiyettir.

Kadının erkeğe

bağımlılığı, ezilmesi ve

aşağılanması

hep bu temelde başlar.

Ekonomik temel üstünde yükselen ve sınıflı toplumların damgasını taşıyan devlet ve tüm üst yapı kurumları kadının eve kölece zincirlenmesi, erkeğin ise kadın üzerinde egemenlik kurması demektir. Fuhuş ve eş aldatma kadının erkeğe ekonomik bağımlılığının ve burjuva evliliğinin sonucudur.

mediği bir evliliği bitirme hakkına tam olarak sahip olamaz. “Oysa evlilik bir kavram değil, bir toplumsal olaydır. Aşksız bir evlilik, ancak arkasında hiçbir şey olmayan bir duvarı temsil eden bir evlilik ayakta duramazdı. Boşanma gerçek çözümlülüğün hukuken meydana çıkarılmasıdır.” (Marx)

Kadın ve erkek cinsinin kapitalist tarafından sömürsü sona ermeden ve bu sömürünün sona ermesine bağlı olarak erkeğin kadın üzerindeki üstünlüğü son bulmadan ve en sonu kadına tam boşan-

sünü yitirir. Dul olur! Yaşamını yeni baştan düzenlemek zorunda kalır. Çoğu durumda çocuklarına tek başına bakamayacağından, dul olarak tek başına yaşaması toplum tarafından genel kabul görmediğinden, yine babasının evine, babasının vesayeti altına, sığıntı olarak dönmek zorunda kalır. Ama erkek boşanır boşanmaz yeniden bekar olur ve hayatına kaldığı yerden devam etmesi kadın kadar zor olmaz. Eğer, bugün, bir çok kadın evliliğinin gereklerini istemeye istemeye yerine getiriyor, işkence haline gelmiş aile yaşamına hala katlanıyorsa, bu onun çocuklarına ne olacağı endişesini duymasının yanı sıra, asıl olarak kendi başına gelecekleri, toplumsal yaşamda nelerle karşılaşacağını iyi bilmesindedir. Kadın aile içinde olduğu gibi boşanmasının sonuçları bakımından da toplumda erkekle eşit değildir. Demek ki, burjuva toplumda kadın iste-

Burjuvazi eşitlik ve özgürlük ilkesini, biçimsel eşitliğe, yasa karşısında eşitliğe indirger. Kadın evet demeden, erkekle evlilik sözleşmesi geçerli sayılmaz. Kadın burada eşit ve özgür görünür; fakat, sadece görünürde öyledir. Gerçekte kadını buna zorlayan bağımlılık ve kölelik koşullarını gizler. Gerçekte kapitalizm, kadının ekonomik ve toplumsal eşitsizliğini, biçimsel eşitlikle birleştirir. Kapitalistin olduğu bir yerde, sömüren ve sömürülenin; ezen ve ezilenin olduğu bir yerde yasal eşitlik olmaz.

ma hakkı sağlanmadan, kadınla erkeğin toplumsal hak eşitliği sağlanamaz. Geçerken belirtelim, kadının boşanma hakkının tam olması, özgür bir birlikteliğin olmazsa olmaz koşuludur. Nasıl ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkını “ayrılma hakkı”da dahil olmak üzere tanımak zorundaysak özgür bir evlilik için de kadının ayrılma hakkının, toplum tarafından koşulsuz olarak tanınması gereklidir. Bu durum sadece kadını kendi geleceğini belirleme konusunda özgürleştirmez, aynı zamanda erkek cinsini de yüceltir ve özgürleştirir. Çünkü bin yıllardır, “... Hiç kimse kadını köle gibi kullanmak yüzünden erkek kadar alçalmamıştır.” (Marx)

Proleterin ailesinin ve kadının bu aile içindeki durumu kapitalist üretimin ve onun yarattığı toplumsal ilişkilerin sonucudur. Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla ailenin niteliği ile birlikte kadının aile içindeki durumu da baştan sona değişecektir.

Sosyalizmde Kadın

Kadının erkekle ekonomik ve toplumsal hak eşitliği, tüm üretim araçlarının özel mülkiyetine son verilip üretim araçlarının ortaklaşa mülkiyetini getiren sosyalizmde gerçekleşir. Proletaryanın burjuva sınıfın elinde toplanan tüm maddi zenginliğe el koymasıyla burjuvazi, egemen sınıf olarak ortadan kalkar. Bir avuç azınlığın elinde tuttuğu toplumsal birikim, proletaryanın denetiminde tüm toplumun hizmetine girer. Özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüşmesiyle insanın insan üstündeki sömürü koşullarının tümü ortadan kalkmış olur. Sosyalizmde hiç kimse bugünkü gibi tek başına sayısız fabrikalara, bankalara, binlerce metrekaşe toprağa, barajlara, madenlere vb. sahip olamayacağından bu araçlarla işçinin emeğini çalıp artı-değer olarak cebine indiremeyecek ve bunu başka işçileri sömürebilmek için sermaye olarak kullanamayacak. Tüm fabrikalar, tarlalar ve diğer üretim araçlarının toplumsal mülkiyetiyle kapitalist üretim biçimi, dolayısıyla bir toplumsal sistem olarak kapitalizm, son bulur. Yerini, tüm üretim araçlarının ortak mülkiyeti temelinde sosyalist üretim biçimi, sosyalizm alır. Burjuvazinin kendisi dışındaki, sınıflar üzerindeki baskı ve savaş aracı olan kapitalist devlet, proletaryanın siyasi iktidarı almasıyla, işçi sınıfının burjuvazi üzerindeki baskı aracı olarak, sosyalist devlet olur. Sosyalist devlet tüm toplumsal yaşamı yeniden örgütler.

Kapitalizmin sistem olarak ortadan kalkmasıyla tüm ezilen sınıf, özelde kadın da üzerindeki ekonomik sömürüden kurtulmuş olur. Bu, kadının erkekle toplumsal hak eşitliği kazanmasının önündeki en büyük engelin aşılmasıdır. Çalışmayan ve hatta çalışan kadınların daha henüz tam eşitlikleri bu aşamada sağlanamaz.

Sosyalist üretimde üretim araçlarının ortaklaşa mülkiyeti, tüm toplumun ortaklaşa çalışmasını gerektirir. O halde çalışabilir tüm kadınların toplumsal üretime katılması, toplumsal mülkiyet karşısındaki durumlarını tamamen değiştirecektir. Kadın topluma, toplumsal zenginliğe kattığı oranda toplumdaki saygınlığı, değeri o oranda artacaktır. Bir bakıma binlerce yıl önce, üretimdeki yerinden

dolayı kaybettiği saygınlığını yeniden, daha bilinçlice geri kazanmış olacak. Demek ki bugünden şunu söyleyebiliriz; bizim sosyalist toplumumuzda “ev hanımlığı” diye bir meslek olmayacak.

Sosyalist devlet ilk elden çalışabilir bütün kadınların üretime katılmasının koşullarını hazırlar. Bugün bir çok kadın işsizlikten, evdeki küçük çocuğunu bırakacak bir yer bulamadığından ya da toplumun, “ev hanımlığı”nın kadının yapabileceği en iyi iş olduğu genel düşüncesinin kurbanı olarak, yıllarca evin dört duvarı arasında, dünyanın en vahşi, en nankör işleriyle uğraşmak zorunda kalıyor. Kadının tüm yaşamını temizlik, yemek yapmak, çocuk bakmak gibi işlerle doldurması, onun dış dünyayla, toplumla ilişkilerini olumsuz yönde etkiler. Toplumla kurduğu ilişkiler birkaç komşu kadınlara, akraba çevresiyle sınırlanır. Üretici olmayan bu ev yaşamı, kadının tüm yaratıcı yönünü, yeteneklerini köreltir, hayallerini daraltır. Tüm düşünsel faaliyeti “akşama ne pişirsem, eldeki üç kuruşla aybaşımı nasıl getirsem” gibi her gün yinelenen-yenilenen sorunların çözümüne kafa yormaya indirgenir.

Daha da vahim olanı, burjuvazi kadını yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı ‘ev hanımı’ yaparak onu kocasının ya da babasının eline bakmak zorunda bırakır. Sadece kadını bir başkasının emeğiyle yaşayan asalak durumuna düşürmekle kalmıyor, erkeğin aile içinde, kadın üzerindeki üstünlüğünü de pekiştirmiş oluyor. “Oysa kadının ihtiyaçlarını, yalnızca bakımını sağlayacak erkeğin üretmesi gerektiği kabul edilirse, kadının erkeğin karşısında, emekçinin kapitalist karşısındaki bağımlılıkta, aşağılık durumda kalacağı kim görmez?” Öyleyse, çalışabilir bütün kadınların toplumsal üretime katılması; kadının özgürlüğünü, erkekle hak eşitliğini kazanması yolunda atılan, devrimden sonraki ikinci büyük adım olur.

Kadının erkekle ekonomik ve toplumsal yaşamda eşitliği, yani gerçek eşitliği, ancak üretim araçlarının özel mülkiyetine son verip; üretim araçlarının ortaklaşa mülkiyetini getiren sosyalizmde gerçekleşir.

Böylece ev kadınları diğer sosyalist olanaklarla birlikte gerçekten ekonomik olarak özgürlüğünü elde eder ve evde erkeğin ekonomik üstünlüğü sona ermiş olur. Sosyalizm, köreltici yaşama mahkum ettirilen ev kadınlarını bir yandan üretici üretime çekerken öte yandan ekonomik, siyasal toplumsal yaşamın örgütlenmesinde aktif, yaratıcı bir yer alması için uğraşır, önündeki tüm engelleri kaldırır.

Sosyalizmde, kadının insani gelişimini öldüren ve köleliğe mahkum eden ev ve mutfak ekonomisi büyük sanayiye dönüştürülür. Kapitalizmin bugünkü aşamasında aslında karı-koca ailesinin ev yaşamını kolaylaştıracak mutfak ve ev işlerinin sanayiye dönüşmesinin tüm koşulları, tüm araçları hali hazırda zaten oluşmuş durumdadır. Bilimin tekniğin gelişmesi, üretimin bugünkü gelişmişlik düzeyi kadının hala en ilkel araçlarla bu işleri üstlenmesini çoktan gereksiz hale getirmiştir. Çocuk bakım ve eğitiminin özel eğitimcilere devredilmesi, her türlü hazır yiyecek üreten dev gıda sanayii, lokantalar, alışveriş merkezleri, gelişmiş ev aletleri, hatta akıllı ev düzenekleri, sesle komut alan ev aletleri vs. vs... Bugün tüm bu araçlar burjuva kadınların ayrıcalığı olarak kullanılıyor. Özel mülkiyet sisteminin son bulmasıyla tüm bu araçlar, yıllardır proleter kadınların emeklerinin israfına yol açan biktırıcı işlerden kurtulmalarını sağlamakla kalmaz, kadının ilk iş bölümünden payına düşen ev köleliği de sona ereceğinden erkekle hak eşitsizliğinin koşullarını da ortadan kaldırır.

Burjuva toplumda annelik eziyet haline dönüşür. Çocukların bakımı, eğitimi, her türlü sorunu tek başına annenin omuzlarındadır.

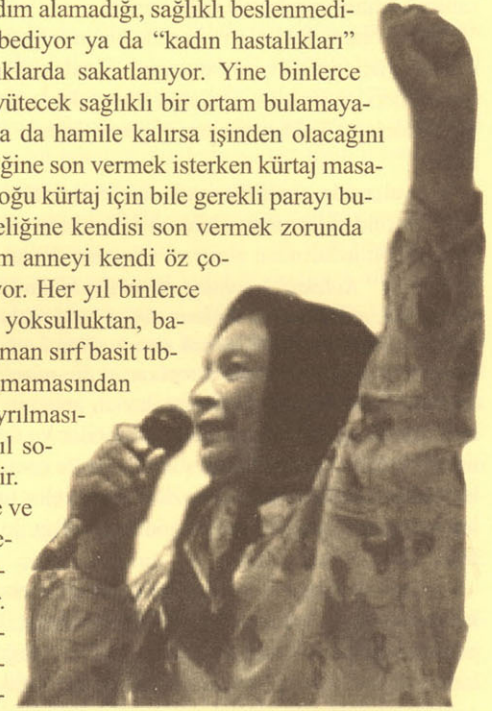
Anne eğer çalışıyorsa bu eziyet iki katına çıkar. Emekçi kadın çaresizlikten çocuklarını kendi kaderlerine terk ederek işe gitmek zorunda kalır. Üç-beş kuruş daha fazla kazanıp kendilerine daha iyi bakabilmek için çalışan anne çocuklarından, çocuklar anne şefkatinde, anne sevgi ve ilgisinden uzakta, kendi başlarına büyürler.

Bugün hala binlerce, yüzbinlerce kadın, hamilelik döneminde, doğumda ve loğusalık

**Kadının
özgürlüğünü
sağlayan
sosyalizm genel
özgürlüğü de
gerçekleştirmiş
olur**

döneminde tıbbi yardım alamadığı, sağlıklı beslenmediği için hayatını kaybediyor ya da "kadın hastalıkları" denen çeşitli hastalıklarda sakatlanıyor. Yine binlerce kadın, çocuğunu büyütecek sağlıklı bir ortam bulamaya çağını bildiğinden ya da hamile kalırsa işinden olacağını bildiğinden, hamileliğine son vermek isterken kürtaj masalarında kalıyor. Bir çoğu kürtaj için bile gerekli parayı bulamadığından hamileliğine kendisi son vermek zorunda olabiliyor. Kapitalizm anneyi kendi öz çocuğunun katili yapıyor. Her yıl binlerce kadının ve çocuğun yoksulluktan, bakımsızlıktan çoğu zaman sırf basit tıbbi yardım bile alamamasından dolayı aramızdan ayrılmasının tek sebebi ve asıl sorumlusu kapitalizmdir.

Sosyalizmde anne ve çocuk sağlığı için gerekli tüm düzenlemeler ilk elden yapılır. Sağlık hizmeti ücretsiz ve tüm toplum için olduğundan hamileliğinde, doğumda yani her aşamada her türlü tıbbi yardımı alacaktır. Anne ve çocuk sağlığı için her türlü tıbbi önlemi almak sosyalist devletin görevidir. Bu sayede hem anne hem çocuk ölümlerinin önüne büyük ölçüde geçilmiş olunur. Diğer bir düzenleme ise çalışma alanındadır. Hamile kadınların ağır işlerde ve gece çalışmaları yasaklanır. Anne işsiz kalma tehlikesinden uzaktır ve doğumdan hemen sonra çalışması yasaktır. Sağlık şartlarının uygunluğu ve sosyalist devletin gelişmişliğine bağlı olarak, anne-çocuk ilişkisi dikkate alınarak annenin ne kadar zaman sonra yeniden çalışmaya döneceği süre ortalama olarak belirlenir. Geçerken belirtelim ki, Sovyetler Birliği'nde çok çocuk

sahibi kadının emekliliği dahi vardır!

Genel olarak kadınların hamile olsun, olmasın “sağlığa zararlı olmayan, güçlerini aşırı zorlamayan” işlerde çalışmaları sağlanır, çalışma saatleri düzenlenir. Örneğin Sovyetlerde kadınların 5 kilodan ağır nesnelere kaldırılmasını öngören işlerde çalışmaları yasaklanmıştır.

Sosyalizmde, toplumun yeni üyelerine can veren anneler tüm toplum tarafından korunur. Gelecek kuşakların yetiştirilmesi tek başına annenin omuzlarından alınır ve sosyalist devlet gözetiminde kamuya devredilir. *“Kolektif, kadından anneliğin bütün yükünü almak zorundadır, çünkü, aksi takdirde kadının doğal işlevi toplum tarafından sömürülür. Çalışma ve annelik, ancak çocuk eğitimi ailenin özel bir görevi olmaktan çıkıp işçi devletinin toplumsal bir görevi olduğunda birbirleriyle bağdaşır.”* (Kollantai) Sosyalist devlet, annenin bütün yükünü almak için, çocuk eğitiminde uzman eğitimciler ve özel hemşireler gözetiminde kreşler, çocuk bakım evleri, ana ve çocuk için sağlık merkezleri kurar. Çocuklar bu merkezlerde, sosyalist toplumun sağlıklı üyeleri olarak yetişirken anneler gönül rahatlığı ile üretime geri dönebilirler.

Kapitalist sistemde tarımda çalışan emekçi kadınların durumu kentlerdekilere göre çok daha kötü bir haldedir. Emperyalizmin tarım politikaları bir çok tarım emekçisi kadını açlığa, işsizliğe, göçe zorlarken diğer kısmını, karın tokluğuna gündelikçi olarak ölesiye bir çalışmaya zorluyor. Tarım emekçisi köylü kadın, kentteki her türlü

olanaktan yoksun, bir başına ailesinin, en geri geleneklerin insafına terk edilmiş durumda. Gündelikçi olarak çalışan kadınlar, üç kuruş uğruna güçlerinin çok üstünde bir enerji sarf ederek “erkek işinin eşitini” ellerinden geldiği kadar yapmaya çalışarak yıpranır ve sağlıklarını kaybederler. Kendi küçük toprağında çalışan kadınlar ise zaten karın tokluğuna çalıştığı için emeği aile içi sömürüye uğ-

rar. O gündelikçi kadına göre, kendi işini yaptığından dolayı bağımsız gibi gözükse de, aslında daha bağımlıdır ve daha çok çalışmak zorundadır. Köylü kadın hala tarlada, bahçede doğurmak, ekmeğini kendi yapmak zorunda. Erkek egemen sistemin demirden balyozu, tarım emekçisi kadının kafasına her an inmek üzere ya kocasının ya da ailesinden herhangi bir erkeğin elindedir. O her türlü insani gelişmeden uzak kendi kaderini yaşamak zorunda kalır.

Sosyalizm, kapitalizmin yarattığı kırla-kentin ayrılığına son vereceğinden kırsal kentin hizmetçiliğinden, kente bağımlılığından kurtarır. Öncelikli olarak tarımda sosyalist kolektif üretimin örgütlenmesine geçilmesi, bilim-teknik tarımsal üretimde yaygın kullanılması, sanayi üretiminin bir kısmının kırsal kaydırılması, aynı zamanda eğitim, donanımlı sağlık merkezleri, anaokulları, kütüphaneler, sanat merkezleri, vb. yerlerin yaygınlaştırılmasıyla sosyal yaşantının yükseltilmesi de tarım emekçilerinin yaşamını baştan sona değiştirecek sosyalist hedeflerdir. Sosyalizmde kentli halkın hizmetindeki tüm olanaklar köylünün hizmetine de sunulur. Bu köklü değişimlerle nasıl kırsal ve kent arasındaki ayrımı gidermenin yolu açılıyorsa kırsal kadının erkeğe eşitlenmesinin de yolunu açacaktır. Böylece köylü kadının erkeğe eşit konumda çalışmasının karşılığında eşit ücret almasının, eşit haklardan yararlanmasının koşulları oluşurken tarım emekçisi kadın sosyalizmde, ailesine, kocasına bağımlılığından, en geri geleneklerin cenderesinden, toplumdaki yalıtılmışlığından ve tüm yoksunluklardan kurtulur. Sosyalist önlemlerle toplumsal yaşamın her alanına rahatlıkla katılma ve gelişme fırsatı bulur.

Burjuva toplumda erkeğin evin esas besleyicisi misyonu bizzat kapitalist sistem tarafından kaldırılmış olsa da, özel mülkiyet sistemi varlığını koruduğundan, toplumsal düşüncesi bu yöndedir. O soyun devamını sağlayacak olacaktır. Erkek, yaşlı anne-babasının yaşam sigortasıdır. Bu nedenle her türlü hakta

Kadının erkekle tam hak eşitliği, her iki cinsin, sermaye tarafından sömürülmesinin sona ermesiyle başlar.

Kadının kurtuluşu uğruna savaşım, sosyalizmle birlikte başlar ve komünizmin zaferine kadar sürer.

olduğu gibi eğitim hakkı da öncelikli olarak erkek çocuğun olur. O okuyup meslek sahibi olmalı ki ailesine bakabilsin... Bu düşünüş (birkaç on yıldır) kızlar için evliliğin bir geçim kapısı olmaktan çıkmasıyla birlikte değişmeye başladıysa da, yoksul emekçi ailelerde, tüm çocukların eğitim masrafları karşılanamadığından her zaman öncelik erkek çocuklarının olur. Kadın çoğunlukla eğitimsiz, mesleki kalifikasyondan yoksun olduğu için vasıfsız kol emekçisi olarak çalışmak zorunda kalır. Ezilen sınıfın kadınlarının bilimle, kültür ve sanatla uğraşması, bu alandaki yeteneklerini geliştirebilmesi neredeyse imkansızdır.

Sosyalizm, kapitalizmden miras aldığı kafa ve kol emeği arasındaki genel ayırımı giderilmesi yolunda önlemler alır. Eğitim ayırımı sıv ve ücretsiz herkesin hakkıdır. Sosyalist devlet, özelden ise kadının eğitimi, üretimdeki eksik mesleki bilgisinin tamamlanması, nitelikli işçi olması, bilimsel ve teknik alanda gelişebilmesi ve toplumsal gelişmeye kafa emekçisi olarak katılabilmesi için eğitim alanında özel düzenlemeler yapar. Kadının öncelikli olarak eğitilmesi, onun her konuda yetkinleşmesini ve toplumsal yaşamın her alanında eşitsizliğinin giderilmesini hızlandırır.

Kapitalizmde tamamen sermaye sınıfının çıkarları doğrultusunda, yoksul çoğunluğun ezilmesine, baskı altında tu-

ulmasına hizmet eden burjuva siyaset, doğal olarak emekçi kadınların katılabileceği bir faaliyet olamaz. Ancak sosyalizmde kadın yalnızca üretime değil, sosyalist üretimin ve ekonominin planlanmasına da aktif olarak katılabilir ve devlet yönetiminin her kademesinde bulunabilir. Sosyalizmde "*her mutfak kadını, devlet idare etmesini öğrenmelidir*" (Lenin), öğrenecektir de.

Sosyalizmin zaferiyle kadının evdeki ve toplumdaki yaşamı köklü bir değişime uğrar. Kadın ilk defa sosyalist üretimle birlikte kökten değişen toplumsal ilişkiler içinde erkekle tam hak eşitliğine kavuşur. Emekçi kadın sosyalist toplumun hem toplumsal üreticisi hem de toplumun yeniden üreticisi anne olarak hak ettiği değeri kazanır.

İki cins arasında her türden ekonomik toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi ile kadınlara erkek yalnızca ve gerçekten birbirlerini sevdiği için birlikte olurlar. Kadın ve erkek bütün ekonomik kaygılardan uzakta "*yarın ne olacak*" korkusu duymadan sevdiği insanla beraber olur. "*... o zaman karşılıklı duygudaşlıktan başka güdü de kalmaz.*" (Marx) Ve gerçek aşk o zaman yaşanır, kadın kocasına, koca karısına eş olur.

Son olarak, "*İnsandan insana dolaylı, doğal, zorunlu ilişki, kadın erkek ilişkisidir. Bu doğal, cinsil ilişki içinde insanın doğayla ilişkisi dolaylı olarak insanla ilişkisidir... Bu ilişkiden yola çıkarak, demek ki insanın tüm kültür düzeyi yargılanabilir. İnsanın kendisi için ne ölçüde cinsil varlık, insan durumuna gelmiş ve kendini böylece kavramış bulunduğu, bu ilişkinin özgüllüğünden çıkar; erkek kadın ilişkisi, insandan insana en doğal ilişkidir. Öyleyse insanın doğal davranışının ne ölçüde doğal öz durumuna gelmiş, insanal özünün onun için ne ölçüde doğa durumuna gelmiş bulunduğu bu ilişkide görünür.*" (Marx)

Sosyalizm bu ilişkiyi en üst düzeye, insana yakışır noktaya ulaştırmanın ilk adımıdır. Kadın erkek arasındaki ayırım ne kadar yok edilebilir ve bu insan ilişkisi ne kadar yükseğe taşınırsa bir toplumun gelişim çizgisi, katettiği yol da o kadardır. Kadının üzerindeki her türlü sömürü, baskı hakimiyet ve gerilik ortadan kalkmadan, kadın özgürleşmeden toplum ileri gidemez... Sosyalizm insanı ileriye taşıyacaktır.

Örgütlenme

Tarihte hiçbir zaman kadın ve erkek olarak ayrılan toplumsal bir sınıf kategorisi olmamıştır. Ancak sınıflı toplumların doğuşuyla birlikte kadınlar sınıfsal ve cins temelinde ezilmişler, baskı ve sömürü altında tutulmuşlardır. Ezilen sınıfın kadınlarının uğradığı baskı ve sömürü her sınıflı toplumda daha da katmerli bir hal alarak devam etmiştir.

Sınıflı toplumun bir özelliği de erkek egemen toplum olmasıdır. Genel olarak erkek, sınıflı toplumun bu özelliğinden ve toplumun geriliğinden aldığı güce dayanarak hareket eder. Bu nedenle ezilen sınıfın erkek cinsi dahi kadına şiddet uygulamakta, onu alınıp-satılan bir meta, erkek çocuğun taşıyıcısı görmekten hiçbir rahatsızlık duymaz.

Kadın sorunu, kapitalizmde kadının tekrar toplumsal üretime katılmasıyla ortaya "çıktı". Kapitalizmde kadının üretimdeki yeri ile toplumsal konumunun bağdaşmaması sonucu; tarihler boyu üstü örtülen çelişkinin üstündeki örtü çekilmiş oldu. Kadının bu ikincil durumu, sınıfsal sömürü ve baskının yanında cins temelinde de uğradığı baskı ve sömürü kapitalizmde en açık halini almıştır. Çünkü, toplum bir yanda üretici güçlerin ve bilimin, sanatın gelişimiyle aydınlanırken diğer yandan geçmiş toplumlardan devralınan gelenekler-alışkanlıklar ve erkek egemenliğin sürmesi birbirine tezatlık oluşturmuştur ve ilk defa kapitalizmde kadın önceki toplumlardaki kadınların tersine sorun yaşadığını, ezildiğini, sömürüldüğünü dillendirme fırsatı bulmuştur. Kadın proleterleştikçe sorunların kadın olmaktan değil, özel mülkiyet sisteminde kadın olmanın, anne olmanın ve üstüne proleter olmanın sorun olduğunu kavramıştır. Kapitalizm kadınları büyük sanayiye çekerek sorunlarını proletaryanın genel sorunlarına bağlama ve birlikte örgütlenme fırsatı bulmuştur.

Toplumun yarısını oluşturan emekçi kadınların hangi tarafta olacağı proletarya için olduğu kadar burjuvazi içinde yaşamsal önemdedir. Bu nedenle kapitalizm emekçi kadınların örgütlenmesi-

ne daima karşı olmuştur. Çünkü kadının bilinçlenmesi onu artık istediği gibi sömürebilme olanağını daraltmıştır. İkincisi, kadının örgütlenmesi yalnızca cins sorunundan değil, yaşadığı hem sınıfsal hem de cins sorunundan kaynaklı, emekçi kadın örgütlenerek asıl olarak işçi sınıfının kurtuluş mücadelesini güçlendirmiş olacaktır. Bu da kapitalizmin yıkımını kolaylaştırıcaktır. Bu yüzden burjuvazi kadını ideolojik, kültürel bombardımana tutarak kendi tarafında tutmaya dahası proletaryanın saflarından koparmak ve proletaryanın ordusunu bölmek için yoğun bir çaba harcar.

Kapitalizmin yıkımının ekonomik, tarihsel, toplumsal koşulları olgunlaştıkça kadının toplumdaki ikincil konumu daha çok hissedilir, kadınların mücadeleye daha kitlesel katılmaları gündeme gelir. Bu nedenle, kapitalizm kadınları karşısında almamak için kadın sorununu kabul eder. Sorunu sınıfsal temelinden kopararak basit bir erkek-kadın ayırımına indirgemeye çalışır. Sorunu, toplumun bütün kadınlarının sorunuymuş gibi göstererek, emekçi kadının iki yönlü sömürsünün sınıfsal yönünü görmezden gelir. Burjuva kadınla proleter kadını aynılaştırır. Halbuki burjuva kadın sınıfsal olarak sömürülmez aksine kendi sınıfıyla birlikte sömürür.

Burjuva ideolojisinin bir uzantısı olarak reformizm ise emekçi kadının sorunlarının çözümünü kapitalist sistem içinde çözebileceği inancını güçlendirmekten başka bir şey yapamaz. Bu noktada burjuvaziyle aynı şeye hizmet etmiş olur. Bugün ortalama solun kadın sorununa yaklaşımı ise reformizmden neredeyse ayırt edilemez durumdadır. Örneğin, devletten her ilçede bir sığınma evi isteyerek kadını devlet himayesi altında sığıntı durumuna düşürmekten öteye gidemiyor. Kapitalizm, kadın sorununun temelinde yatan en büyük nedenken, sorunu yalnızca kadın-erkek ayırımına ve daha da aşağı çekerek burjuvazinin yasalarda değişiklik yapmasına bile vardırabiliyor.

*Kadının
üzerindeki her
türü sömürü
kalkmadan
toplum ileri
gidemez.*

Feminizm, reformizm, ortalama sol kadın sorununda aynı noktada, kapitalizmin dönüştürülebileceği fikrinde buluşuyorlar. Böylece proletaryanın kurtuluş mücadelesindeki savaş gücünü bölmüş olmaktan, burjuvaziye hizmet etmekten çekinmemiş oluyorlar.

Burjuvazi kadınların örgütlenmemesi için her türlü yola başvurmakta haksız değil, çünkü sorunun ucu iktidarını kaybetmeye varmaktadır.

Emperyalist kapitalist sistemin bugünkü çöküş aşamasında proletarya çok ciddi bir kapışma saatine doğru ilerlemektedir. Bu aşamada, proletaryanın gözardı edemeyeceği bir savaş gücüdür, emekçi-yoksul kadınlar... Bu nedenle artık cevaplanması gereken soru neden kadınların örgütlenmesinin gerektiği değil de nasıl örgütlenecekleri sorusudur.

Sınıf savaşımı içinde kadınlar 8 Mart'ları yaratmış, Ekim Devrimlerinin yolunu açmış, büyük bir özveri ve bağlılıkla mücadelesinin hemen her alanında yerini almıştır. Dünya devrim tarihleri bu harika örneklerle doludur.

Özellikle de ulusal-sınıfsal savaşımın birlikte yürütüldüğü kimi ülkelerde çok güçlü bir kadın hareketi çıkmış ve kadınlar savaşımı ileri götürmek için hiçbir eylemden, kapışma anlarından geri durmamışlardır. Ulusal sorun insanların, vatanseverlik, milliyetçilik/ulusalcılık duygularını ve bilincini kolaylıkla harekete geçirebilecek bir özellik taşımasından ve sorunun üstü hiçbir zaman tam olarak örtülemeyeceğinden dolayı daima günceldir. Ama kadın için ulusal sorun ayrı bir güncelliktedir... Çünkü ulusu yok edilme-ihlak tehlikesiyle karşı karşıya olan kadın daima en açık ve acımasız-vahşi biçimde işkence, tecavüz, katliam vs. tehlikesiyle yüzüzedir.

Bugün Kürt emekçi kadınları hem ulusal, hem sınıfsal hem de cins temelinde sömürülüyor, aşağılanıyor. Ve tam da bu üçlü kuşatılmışlıktan kaynaklı Kürt kadınları Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi'ne yoğun bir katılım sağlıyorlar. Çünkü Kürt kadınının özgürlüğü Kürt halkının kurtuluşundan geçmektedir. Eğer her yaşta Kürt kadını savaşa omuz vermiş, mücadelenin her alanında yer almamış

olsaydı Ulusal Kurtuluş Hareketi bu kadar güçlü, bir halk hareketi haline dönüşmezdi.

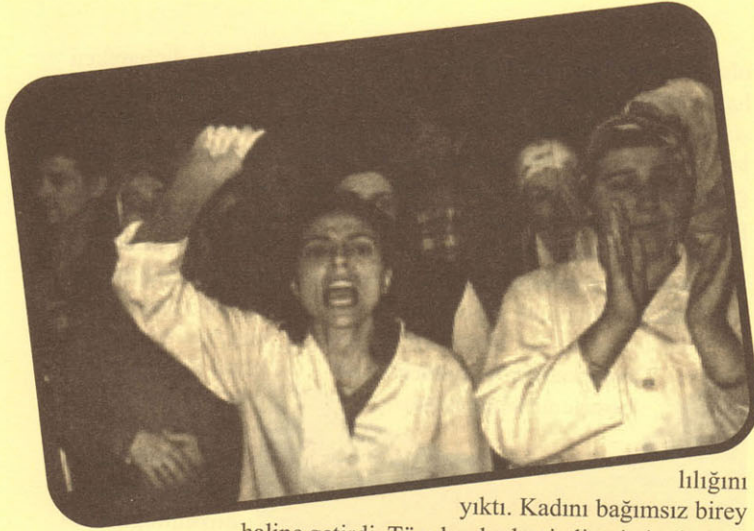
Ulusal savaşlarda kadını harekete dahil etmek görece daha kolay olmuştur. Ama sınıf savaşımında kolay olamayacağı anlamına gelmez! Sınıf savaşımında ise, sınıflar arasındaki karşıtlığın belirginleşmesi, çelişkilerin artık gizlenemez dereceye varması ile toplumda oluşan kapitalizmin dışında başka bir dünya özlemi ve olabileceği bilincine bağlı olarak kadınların mücadeleye katılımı, sorumlulukları artar.

Elbette kadınları örgütleme çabasının kendine göre

re zorlukları vardır. Toplumun genel yapısını düşündüğümüzde kadın hala görünürde bin bir bağla ailesine, geleneklere vs. bağlıdır. Gerçekte ise bu bağlar görünürdedir ve pamuk ipliğine bağlıdır. Kapitalizmin kendisi kadını bu bağlardan çoktan kurtardı. Aileyi çözdü,

kadının ailesine, kocasına bağlı-

lılığını yıktı. Kadını bağımsız birey haline getirdi. Tüm bunlar kapitalizmin iradesi dışında gerçekleşti. Kadının bugün kendisini sınımsız bir cenderede hissetmesinin asıl nedeni de bu. Yani, eğer bugün kadın, özgür olmadığından şikayet edebiliyorsa, özgür olabileceği koşulları görebiliyor olmasındandır. Özellikle de proleter kadınlar sorunu çok daha yalın biçimde kavramışlardır. Ama bu görebilme ve kavrayış kadının kendiliğinden sosyalizm için harekete geçebilmesi için yeterli değildir. Bu kavrayışı sosyalizm umudu ile birleştirmek için, sınıf mücadelesi içinde özel bir kadın çalışması yapmak gerekmektedir.

Emekçi kadının uğradığı çifte sömürü ve baskı koşullarından kaynaklı kadının hem siyasal bilincinin, örgütlülüğünün gelişimi hem de toplumu dönüştürmenin bir aracı olarak kadınların tıpkı öğrenci birlikleri, köylü-işçi komiteleri vb. gibi ayrı örgütlülükleri olmak zorundadır. Nasıl ki diğer komiteler-birlikler proletaryanın sınıf mücadelesine bağlı aynı zamanda kendi sorunlarından yola çıkarak örgütleniyorlar ve proletaryanın devrim mücadelesine itilim taşıyorlarsa emekçi kadın komiteleri de böyledir.

Burjuva kültürün tüm yozluğuna, çürümüşlüğüne rağmen emekçi kadın henüz topluma, toplumun sorunlarına yabancılaşmamış, duyarsızlaşmamıştır. Çünkü o -doğursun ya da doğurmasın annedir, yaşamın yeniden üreticisidir, duygusal yönü çok daha zengin, çok daha canlıdır. Burjuvazi tüm çabasına rağmen kadının bu duygusal zenginliğini köreltememiş, onu bencilleştirememiştir. O hala kendinden başka herkesin acısına üzülebilir, sevinciyle mutlu olabilir. Emekçi kadının güçlü sınıfsal sezgileri bu konuda ona yardımcı olur, duygularına yön verir. Onun yüreği ezenin değil, her daim ezilenin, sömürülenin yanındadır. Bu nedenle yoksul, emekçi kadınlar kendiliğinden, proletaryanın burjuvaziyle giriştiği savaşta yanında ve yardımcısı olmuştur.

Yoksul, emekçi kadınların bu topraklarda 35 yıldır kesintisiz sürdürdüğümüz sınıf savaşımımızda tutumları, hep bizden, devrimden yana oldu. Ancak bugün kadının sistemden kaynaklı sorunları, sıkıntıları, acıları öylesine birikmiştir ki... Bu yardımcı rolünden devrimin örgütleyicisi rolüne geçmesi şarttır, ve bu emekçi kadın komitelerinin çalışmasıyla daha hızlı olacaktır.

Kadınların mücadelenin ön saflarında yer alması için onlarca sebep vardır. Kapitalizmin tüm yıkımlarını acı biçimde yaşayan kadınlar için koşullar dayanılmaz bir haldedir. Örneğin, çocuklarının tedavisi mümkün hastalıklardan, açlıktan, bakımsızlıktan gözleri önünde ölmesi, sefaletin tüm ağır sonuçlarını yaşıyor olması kadınları, kapitalizmi yıkmaya götürececek birer ateşleyici durumundadır. Mesele, bu ateşleyicileri örgütlü, disiplinli bir çalışmayla sosyalizm yönünde harekete geçirebilmektedir. Emekçi kadın komiteleri bu-

**Kadınlar
özgürlük
mücadelesinde,
işçi sınıfının yanında
yer almalıdır.
Çünkü, özel mülkiyeti
ortadan kaldırarak,
insanın insan
üzerindeki
egemenliğini ancak
işçi sınıfı
son verebilir.**

num üzerinde, sosyalizmin propagandasının üzerinde hassasiyetle durmalıdır.

Emekçi kadın komiteleri aracılığıyla kadın sorununun çözümünün kapitalizmi yıkma görevinden bağımsız olmadığı bilinci yoksul ev kadınları da dahil tüm emekçi, yoksul, köylü kadınlara taşınabilir. Kadının toplumdaki, toplumsal sistemden kaynaklı sorunlara sırtını dönme şansı yok, tek başına çözme şansı ise hiç yoktur. O halde, kendi kurtuluşu, çocuğunun kurtuluşu toplumun, toplumsal sistemin değişmesine bağlıdır.

Emekçi kadının acıları proletarya ile ortaktır, tıpkı kurtuluşlarının ortaklığı gibi. Bugünden her toplumsal olayın en önünde bu ezilen emekçi kadınları görüyoruz. Grevlerde bir grevci işçiden daha çok öne çıkıyor. Grevde, fabrikayı işgal eden işçilerin sokaktaki temsilcisi, grevin sokaktaki örgütleyicisi, o sıradan ev kadınlarıdır. Eskiden grevci işçi eşleri en fazla grev çadırına yemek taşırken, bazen nöbetlere dahil olurken şimdi ise sokaklarda, polisle çatışmayı göze alıyor, grev sona erene kadar sokaklardan çekilmiyor. Hemen hemen aynı şey kırdaki da yaşamakta; köylü kadınlar, oraya özgü bir sorunda erkeklerini evde bırakıp kazma kürekleri, tarım aletleriyle jandarmanın karşısına dikiliyor... Bugün, evini, çocuğunu, işini koruma-kurtarma

bilinciyle burjuvazinin silahlı güçlerinin karşısına taşla, sopayla, çıplak elleriyle dikilen bu kadınlar örgütlendiklerinde gelişen siyasal bilinçleri doğrultusunda çocuklarının da içinde olduğu tüm toplumu; kendini, kendi cinsini kurtarma işine seve seve girişeceklerdir, tereddütsüz zor araçlarını kendileri eline alacaktır. Emekçi yoksul kadın kitlelerinin toplumsal mücadeleye katılmaya ikna olması her zaman çok daha olanaklıdır. Çünkü emekçi kadının sınıfsal kininin, öfkesinin yanında güçlü bir toplumsal duyarlılığı vardır.

Bugün, emekçi kadınlarda hem eylemsel

**Kadınlar
büyük kitleler
halinde
katılmadan devrim
gerçekleşmez.
Kadının katılma
derecesi devrimin
sonunu tayin
eder.**

hem de siyasal bilinç anlamında ileri bir çıkış yaşanmaktadır. Bunun görüngülerinin dağınık ve ekonomik içerikli olması önemli değildir. Emekçi kadın komiteleri bu ileri çıkışı, bu sınıfsal bağı çok iyi değerlendirmeli ve yönlendirmelidir.

Proletarya kadın yarısını bu savaşta mutlaka yanına almalıdır. Kadının proleter saflarda örgütlenmesi, proletarya ordusunun sadece sayı olarak büyümesine yol açmayacak, kadının toplumdaki, aile içindeki örgütçü yeteneğinin devrimi örgütlenme, savaşı örgütlenme yeteneğine dönüşmesini sağlayacaktır. Kadın aile içinde ve dışında yaşamı örgütleyebilen, pişiren, doyurandır; tüm çevresini düşünmek zorunda olandır. Bu yüzden pratik düşünebilme konusunda erkekten çok daha yetkindir. Çernişevski'nin sözleriyle: "*Tabiat tarafından kadına verilen muhakeme gücü ne kadar doğru ve güçlü kavrayışlıdır. Ve bu muhakeme gücü onu reddeden, ezen, boğan bir toplum tarafından kullanılmadan duruyor. Eğer kadının zekası kenara atılmamış, yok edilmemiş, fakat tersine etkin olabilmiş olsaydı insanlık tarihi on misli hızlı gelişirdi.*"

Proletarya kadını sadece koşulların kadında geliştirdiği pratik düşünebilme, örgütleyebilme ve engin muhakeme gücünden dolayı değil iki kat ezildiğinden dolayı yanına almalıdır. Çünkü kadın toplumda erkeğin uğradığı her zulme iki kat uğruyor, her acıyı çok daha fazla yaşıyor. Bu yüzden, binlerce kez daha öfkeli. Köleliğinin, yasadıklarının gerçek nedenini öğrendiğinde hiçbir kadın çocuklarını açlığa, yoksulluğa, ölüme mahkum eden; kendisine, analığını, kadınlığını, tüm yaşamını işkenceye çevireni asla affetmeyecektir. Hiçbir güç kadının uğradığı aşağılanma ve hakaret karşısında duyduğu öfkeyi dizginleyemeyecek ve hiçbir güç, günü geldiğinde burjuvazi ezilen yoksul kadınların elinden alamayacaktır! Tek başına bu öfkenin bile bugünden örgütlenmesi, proletaryanın saflarına katılabilmesi devrimimizi muazzam ölçüde güçlendirecektir.

Proletarya kadını örgütlenmeden zafer elde edemez. proletarya kadını özgürleştirmeden özgürleşemez.

**YAŞASIN KADIN VE ERKEK EMEKÇİLERİN
DEVİRİM MÜCADELESİ...**

8 MART

Bin yılların lanetlisi olarak kadınların üzerlerindeki baskı ve sömürü değişen her toplumsal sistemin sınıflı yapısından kaynaklı daha da derinleşti. Adeta bu durum kadının adının yerine geçti. Kadın kölecilikte köleden daha aşağı, feodalite de hem toprak kölesi hem efendisinin ve erkeğin kölesi oldu...

O, Teb şehrinin canı-kanı ile yapanlardan, o, toprağı elleri ile verimlileştirenlerden, o, yaşamı yeniden üreten olduğu halde özel mülkiyet ve onun toplayıcısı, temsilcisi olarak erkek tarafından lanetlendi, aşağılandı. Çünkü o, insanın bir türü değil de doğuştan lanetlenmiş, kaderi egemen sınıfın ve erkeğin kölesi, hizmetçisi olarak çizilmiş bir varlıktı.

Ama, kadını en çok ezen, sömüren, tarihin ilerleyişinin karşısında geçmiş sınıflı toplumların baskısını çıkarları gereği sürdüren; kadının üstündeki lanetli örtüye bir örtü daha ekleyen kapitalizm oldu... Ve kapitalizm iktidara oturabilmek için yoksul, işçi erkeği ve kadını özgürlük, eşitlik, kardeşlik sloganlarıyla, onları bu hülyalar peşine taktı.

Kadın ve erkek işçilerin, kent ve kır yoksullarının, tamamen gericileşmiş, karanlıklar çağına ait feodalizm karşısında, eşitlik, özgürlük, kardeşlik vaat eden burjuvazi savunmalarında, burjuva devrimlere katılmalarından daha doğal hiçbir şey yoktu.

Kadınlar ki -en çok da onlar- eşitliğe, özgürlüğe, kardeşliğe susamışlardı. Ama gördüler ki 18 saat acımasızca çalışmaya eşitlenmişlerdi, karşılığında kendileriyle aynı kaderi paylaşan erkek işçilerden çok daha az ücret alıyor, üstelik erkek işçiler onları ücretlerinin düşmanı olarak görüyor ve toplumdaki ikincil durumları devam ediyordu... Ne eşitlik, ne kardeşlik, ne özgürlük vardı...

Burjuva devrimin ertesinde; Eşitlik, açıklıkla zenginliğin arasındaki o derin uçurumda ölü bulundu... Ve özgürlük açıklıktan ölme ya da kendini, ölesiyeye ağır çalışma koşullarını dayatan zenginliklere

satma hakkıydı... Böylece burjuva özgürlük, devrimlerin ertesinde, dişlilerin arasına kaptırılan kollarda, köhne ve izbe mekanlarda çalışmaktan ölen çocuk cesetlerinde, solgun, zayıf ve ölgün yüzlü kadınların bir mezara girer gibi girdikleri dokuma tezgahlarında kefenlendi! Kardeşlik, haklarını almak, insanca yaşamak için kadın ve erkek işçilerin sokaklara çıkıp barikatlar kurduğunda ve oracıkta bütün barikatlara bir atış salvosu yağdıran burjuvazinin döktüğü kanda sona erdi..!

Burjuvaziyle arasındaki farkı anlamakta gecikmeyen işçi sınıfı kendi örgütlülüğünü sağlamaya başladı. Çünkü işçi sınıfı kapitalizmin hem varoluşunun bir koşulu hem de onu ortadan kaldıracak tek devrimci sınıf olarak tarihi bir misyona sahipti. Her grev, ayaklanma işçi sınıfının burjuvaziden kopuşunun

**Burjuva kadın hareketi,
kadının hak
eşitsizliğinden yola çıkar.**

**Ancak kadının hak
eşitsizliğinden yola çıkar.**

**Ancak kadının hak
eşitsizliğinin esas
temeline, özel mülkiyet
ilişkilerine kadar hiçbir
zaman gitmez.**

**Görüşleri gerçek
eminlerden yoksun kalır.**

**Burjuva kadın hareketi
en gelişmiş halini
feminizmde bulur.**

**Feminizm kadının
eşitsizliğinin kalkmasını
ister, ancak bunun
sermaye egemenliğine
dokunmadan olacağını
düşünür.**

**Kadının biçimsel
eşitliği için mücadele
verirken, gerçek eşitliği
uğruna mücadele
doğası gereği girişmez.**

ayrı bir sınıf olduğu bilincinin basamakları haline geldi.

Bu çerçevede burjuvazi diğer toplumlardan farklı olarak kadına tek bir şey vermiş oldu, o da; en kitlesel biçimde onu toplumsal üretimin içine çekmek. Böylece proleter yoksul kadınlar tarih sahnesinde kendi ezilen sınıfından aldığı güçle, bilinçle, örgütlenme olanağı buldu.

Burjuvazi, yoksul, işçi kadınlarla erkek işçilerin arasına hem rekabet tohumları ekiyor, hem de erkek egemenliğini korumaya büyük özen gösteriyordu. Elbette sınıfın arasındaki bu uyuşmazlıktan da tek faydalanan burjuvazi oluyordu. Kadın işçiler neredeyse açlık sınırında ve çok uzun saatlerle çalıştırılıyor, üstüne üstlük aşağılanıyor, kadın olması adeta işkenceye dönüşüyordu. Böylesi koşullarda, 8 Mart 1857'de Amerikalı dokuma işçisi kadınlar iş bırakarak hem çalışma saatlerinin düşürülmesini hem de ücretlerin yükseltilmesini istediler. Burjuvazinin bu greve cevabı ise çok şiddetli ve vahşice oldu. Greve çıkan ve fabrikayı işgal eden kadınlar dışarı çıkmamakta kararlıydılar. Burjuvazinin emriyle burjuvazinin kemik toplayıcısı güvenlik

güçleri fab-
rikeyi
ateşe

verdiler ve onlarca kadın yakılarak katledildi.

Ama kadınların hareketi burada durmadı, başka tarihlerde başka iş kollarında vasıflı ve vasıfsız kadın işçiler örgütlenmeye ve grevlere devam ettiler. Burjuvazi kadını bir kere toplumsal üretimin içine çekmekle emekçi yoksul kadınların proleter sınıf özelliği kazanmasına sebep olmuştu ve burjuvazi isteği dışında kadının örgütlenmesinin yolunu açmıştı...

Bu temelde, 8 Mart 1857'de Amerikalı dokumacı kadın işçilerin eylemi tarihte yeni bir çağın habercisi olması bakımından büyük bir öneme sahiptir. 8 Mart'ı bu kadar önemli yapan şey ekonomik

İşçi ve emekçi sınıflar kendi davalarının hem tanığı hem de yargıcısıdır. Bu yüzden yanılma şansları yoktur, bu tarihsel davayı kaybetme şansları yoktur. Proletarya sömürü ve vahşetin bitmesi için, kendi iktidarının; kendi iktidarı için devrimin; devrim için zorun; zor için savaştı öncülerin gerekliliğine çokça tanık olmuştur ve olacaktır. Toplum üzerindeki sömürü ve baskı arttıkça karar vakti yaklaşiyor demektir. Bizim her kararlı adımımız, işçi ve emekçi sınıfları karara daha çok yaklaştırır.

Sibel SÜRÜCÜ

amaçlı bir grev yapılmış olması değildir.

8 Mart, yoksul kadınların proletarya sınıfının birer üyesi ve sınıflar savaşımında birer savaştı olarak kararlı ve örgütlü oluşunu göstermiştir.

Burjuvazi greve giden-fabrikayı işgal eden kadınları katledeken hem proletaryanın bir sınıf olarak burjuvazinin karşısına dikilmeye başlamasının hem de kadının bir köle olduğunu, lanetli yerini unutmamasını sağlamak için, başkaldırısının intikamını alıyordu.

8 Mart, kadınlı erkekli tüm proleterlerin tek bir sınıfın gerçek kardeşleri olduğunu, birlikte mücadele etmezlerse ne onun ne onun, ne ekonomik taleplerin ne de kurtuluşlarının sağlanamayacağını göstermiştir. Yani proletaryanın kurtuluş mücadelesi içinde erkek proleterlerin kadın cinsine bakışı egemen sömürücü sınıfın bakışından ayrılmalıydı.

8 Mart, emekçi, yoksul kadınların, geçmişten gelen toplumsal konumlarını değiştirmek istediklerinin, artık köle kalmak istemediklerinin ifadesiydi.

1910'da Enternasyonal tüm bu nedenlerle 8 Mart'ı "Emekçi Kadınların Mücadele Günü"

olarak seçmiş; kadınların bir cins olarak ezilmişliklerinin son bulması için şimdiden kadın hareketinin güçlendirilmesi, kadınların örgütlenmesi gerektiğini vurgulamış; proletaryanın bu duruma ilgisiz kalamayacağı ve burjuvaziyle onu ayıran temel yaklaşımlardan birinin kadın sorunu olduğu gerçeğinin altı çizilmiştir.

Aradan geçen bunca zamanda kapitalizm özünden hiçbir şey kaybetmemiş, gerek çalışan gerekse de çalışmayan ama proletaryanın birer üyesi olan emekçi kadınlara yönelik baskı ve şiddeti körüklemiş, sınıf mücadelesinde öne çıkan kadınlara devlet terörü uygulamıştır.

Burjuvazi kadınları mücadeleden uzak tutmak için toplumun gericiliğini son noktaya kadar kullanma

Paris Barikatları'ndaki, Petrograd'daki, Ekim Devrimi'ndeki, Küba'daki, Vietnam'daki kadınlar nasıl tarihin yazılmasına destek sundularsa, bizler de bir ucundan tutuk. Ve yalnız dünya proleter mücadele tarihine değil, emekçi kadınların onurlu mücadele tarihinde de ayrı bir yere sahip olacağız. Yıllardır yaşamlarını, kavgalarını okuduğumuz, düşüncelerini örnek aldığımız kadınların sınıf mücadelesi dışında ailelerinde, çevrelerinde, yer aldıkları oluşumlarda da mücadele verdiklerini, kendilerini ispatlamak gibi bir sorunları olduğunu biliyoruz. Belki de bizim özgüllüğümüz ve şansımız da, büyük iddiamız olan geleceği kurduktan sonra tüm emekçi kadınların elde edeceği konumları ve güveni bugünden elde etmiş olmamızdır. Bu anlamda da ayrı bir mutluluk duyuyorum. Kadın olarak hiçbir ayırım ve olumsuzluğu yaşamamış, tanık olmamış olmanın yanında o değerli bütünün bir parçası olmayı, hem de mücadele eden bir kadın olarak, bir ayrıcalık olarak kabul ettim. Şan olsun 8 Mart'ı bu mücadeleyi yaratan ve yaşatanlara! Devrim onlarla güçlü çünkü..."

Aysun BOZDOĞAN

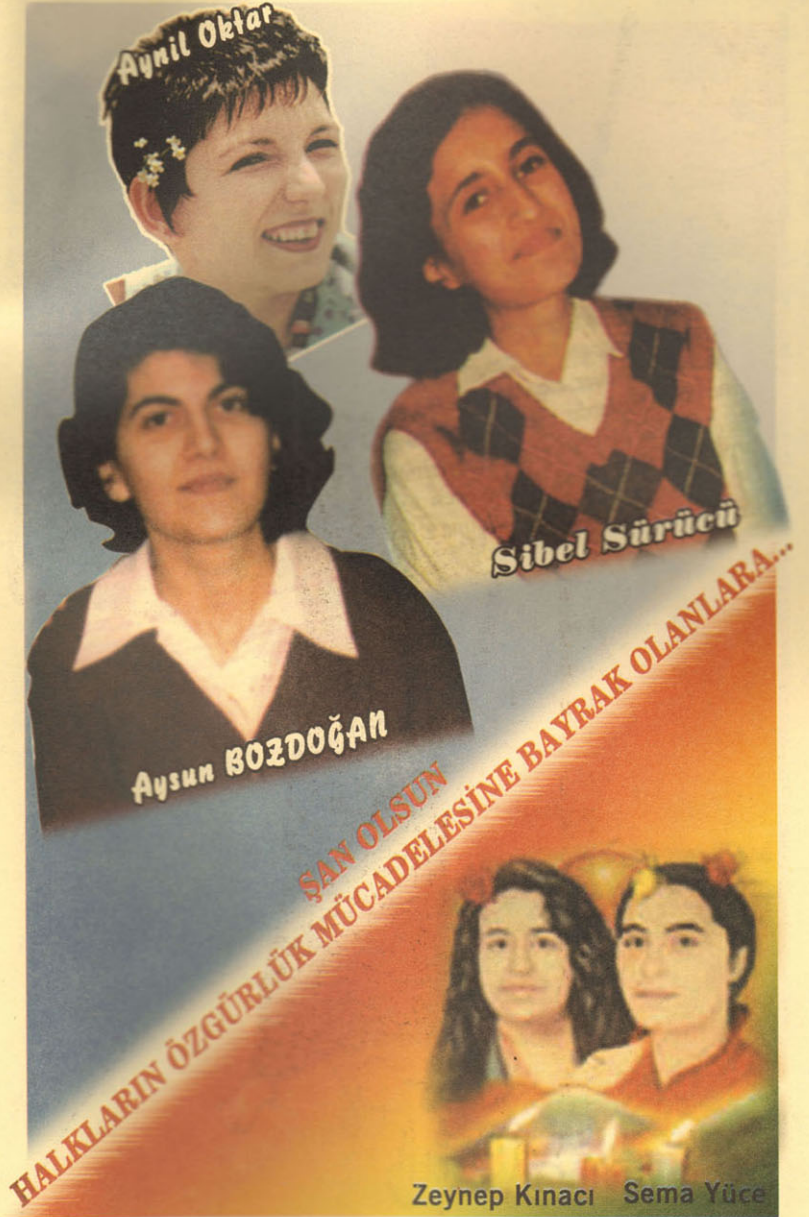
"Uluslararası kadınlar gününün gösterileri, bugünün kurucularının düşüncesinde, sınıf savaşımında gittikçe güçlenen emperyalizmin baskısına karşı olduğu gibi, revizyonist ve reformist akımların gittikçe daha küstahçasına işçi hareketine girmesine ve oportünist yönetmenlerin idareleri altında bulundukları partilerin ve örgütlerin savaş azimleri ve bilinçleri üzerine yıkıcı etkiler yapmasına karşı da devrimci kitleleri seferber etmelidir. Uluslararası kadınlar gününün gösterileri kitlesel grevler ve çeşitli kitlesel hareketler zincirinde yeni demir bir halka oluşturmalıdır. Bu grev ve hareketlerin ise kapitalizmi yıkmak ve sosyalizmi kurmak için emperyalizme karşı yapılan devrimci savaşlarla sonuçlanmaları gerekir."

Lenin

çabasındadır.. ve bunu yaparken tek amacı proletaryayı bölerek güçsüz bırakmaktır. Bölünmüş bir ordu zafer elde edemez.

Bugün kentten kıra kadar, tüm emekçi yoksul kadınlarda hem kapitalizme karşı hem de sınıflı toplumların doğrudan bir sonucu olan kadın cinsinin ezilmesi, sömürülmesine karşı büyük bir öfke vardır. Türkiye ve Kürdistan'ın emekçi yoksul kadınları, bir zamanlar Rusya'daki emekçi yoksul kadınların Ekim Devrimi'nin yolunu açması gibi, Türkiye ve Kürdistan devriminin yolunu açacak büyük bir potansiyele sahiptir. Proletarya, eğer geniş kadın kitlelerini harekete geçirirse bugünkü kadınların da 8 Mart'taki dokumacı kadınların kararlılığını, kahramanlığını taşıdığını görecektir ve bu kararlılığın ve kahramanlığın devrimi başarmada nasıl büyük rol oynayacağı tarihte bir kez daha görülecektir. Proletaryanın kadınları aktif biçimde mücadeleye çekebileceği onlarca sebep vardır. Nesnel koşulları değerlendirmek, emekçi kadınları örgütlemek proletarya partisinin görevidir...

**KADINLARIN ÖZGÜRLÜĞÜ
İŞÇİ SINIFIYLA GELECEK**

EMEKÇİ

KADINLAR

(EKA)

YAŞASIN 8 MART
DÜNYA EMEKÇİ
KADINLAR GÜNÜ

